

Stroom 1 en 2, wat bedoel je daar nu eigenlijk mee?

Onderzoek naar het verschil tussen stroom 1 en 2
en de mogelijkheid tot concretisering van dit verschil.

zoek de 5 verschillen

Saskia Janssen
Studentnummer 2075325
Onderzoeksverslag in het kader van:
Fontys Master Special Educational Needs
Leerroute Remedial Teaching
Begeleid door: Karin Diemel
Juni 2012

Samenvatting.

De aanleiding van dit onderzoek was de onduidelijkheid rondom de indeling van leerlingen in stroom 1 en 2 op het VSO waar ik werkzaam ben. Doel was om te onderzoeken wat het verschil tussen stroom 1 en 2 op het VSO precies was en erachter te komen hoe dit verschil duidelijker en concreter gemaakt kon worden. Om dit doel te bereiken is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Is er op het VSO waar ik werkzaam ben, bij leerlingen in de leeftijd tussen 13 en 15 jaar oud, een verschil in niveau tussen stroom 1 en 2 en hoe kunnen wij als school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2 concretiseren?

Antwoord op deze vraag is in dit onderzoek tot stand gekomen door een combinatie van theorie en drie dataverzamelingmethoden, documentanalyse, een discussie en vragenlijsten. Documentanalyse heeft als conclusie gegeven dat er minimaal verschil zichtbaar is tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw van het VSO. Een discussie met leerkrachten van de onderbouw heeft opgeleverd dat de praktische ervaringen en meningen van leerkrachten meegenomen konden worden in de conclusie en aanbevelingen voor de praktijk. Vragenlijsten aan het zorgteam van orthopedagogen, psychologen en teamleiders hebben ervoor gezorgd dat theoretische kennis en praktische ervaringen over het onderwerp gecombineerd werden en een goede conclusie getrokken kon worden.

Aan de hand van de resultaten van het onderzoek is antwoord gegeven op bovenstaande onderzoeksvraag. Ik ben tot de conclusie gekomen dat het verschil tussen stroom 1 en 2 niet duidelijk en concreet genoeg is, maar dat er wel opties zijn om het verschil duidelijker en concreter te maken. Er zijn hiervoor verschillende aanbevelingen gegeven. De eerste aanbeveling is het verder uitwerken van het ontwikkelingsprofiel waar het VSO mee werkt en dit profiel als startpunt laten dienen voor de indeling van leerlingen. Ten tweede wordt aanbevolen om de punten die leerkrachten en het zorgteam hebben aangegeven belangrijk te vinden, mee te nemen in de indeling. Ten derde is als aanbeveling gegeven te bekijken of het mogelijk is een extra 'stroom' te creëren op school, dit om de indeling van leerlingen te vereenvoudigen. Ten slotte zijn er aanbevelingen gedaan voor verder onderzoek.

Inhoudsopgave.

	Blz.
<u>Inleiding</u>	4
<u>1. Probleemstelling</u>	7
1.1 Aanleiding van het onderzoek	7
1.2 De onderzoeksvraag	8
<u>2. Theoretische onderbouwing</u>	10
2.1 Onderwijsconcept van het VSO	10
2.2 Ontwikkelingsprofielen en opbrengstgericht werken	11
2.3 CED leerlijnen versus leerlijnen van het VSO	12
<u>3. Onderzoeksmethodologie</u>	16
3.1 Keuze van onderzoek	16
3.2 Beschrijving en verantwoording van de dataverzamelingsmethoden	16
3.3 Beschrijving en verantwoording van de analysebeslissingen	18
3.4 Betrouwbaarheid en validiteit	19
<u>4. Resultaten</u>	20
4.1 Resultaten van documentanalyse	20
4.2 Resultaten van de vragenlijsten	22
4.3 Resultaten van de discussie	26
<u>5. Conclusie</u>	28
<u>6. Aanbevelingen</u>	34
<u>7. Evaluatie onderzoek</u>	35
<u>Nawoord</u>	38
<u>Geraadpleegde literatuur</u>	40
Bijlage 1: Het AAID model	42
Bijlage 2: Uitwerking documentanalyse	43
Bijlage 3: Uitwerking discussie	45
Bijlage 4: Vragenlijst voor het zorgteam	60

Inleiding.

‘Het is vrijdagochtend, de oudergesprekken zijn weer voorbij. Ik kijk terug op goede gesprekken, maar wel veel onduidelijkheid bij ouders over de indeling van hun kind in stroom 1. Ik heb het allemaal zo goed mogelijk proberen uit te leggen, maar of de ouders het ook allemaal begrijpen, ik vraag het me af. De telefoon gaat in de klas, het is de moeder van T., we hebben het gisteren wel besproken maar ze wil toch graag nog een gesprek over de indeling van T. in stroom 1 en in onze klas. Ik plan een nieuw gesprek met haar en als ik ophang is het enige wat ik denk: Weer een gesprek over het hoe en waarom een leerling in stroom 1 zit, hoeveel zullen er nog komen??’

In mijn dagelijkse praktijk op een school voor voortgezet speciaal onderwijs heb ik veel te maken met bovenstaande situaties en daar loop ik echt tegenaan! Het heeft te maken met het ontwikkelingsprofiel en de indeling van leerlingen op de school waar ik werk. Het profiel is vaak te vaag en de verdeling van leerlingen kan hierdoor niet duidelijk uitgelegd worden aan ouders en leerlingen. Ik ben van mening dat dit aangepast moet worden als dit mogelijk is en dat ga ik onderzoeken!

Ik ben werkzaam op een school voor voortgezet speciaal onderwijs, ik zal dit in dit verslag afkorten met VSO. Ik ben op deze school leerkracht van een stroom 1 klas met leerlingen tussen de 13 en 15 jaar oud. Het VSO is een school voor voortgezet speciaal onderwijs aan zeer moeilijk lerende jongeren. Voor een school voor speciaal onderwijs is het een redelijk grote school. De school telt ongeveer 350 leerlingen en zo’n 100 medewerkers. Leerlingen kunnen op onze school terecht vanaf ±13 jaar en mogen blijven tot 20 jaar. Binnen ons VSO zien we een zeer gedifferentieerde groep leerlingen, die in vele opzichten van elkaar verschillen. De groep varieert in niveau en in specifieke hulpvragen. De meeste leerlingen hebben een algehele ontwikkelingsachterstand, eventueel aangevuld met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS), ADHD en/of sociaal-emotionele problematiek. Daarnaast zijn er leerlingen met epilepsie of licht motorische beperkingen. Eveneens bezoeken leerlingen het VSO waar op de ‘eigen’ school een handelingsverlegenheid bestond of men niet voldoende mogelijkheden had tot handelen om de ontwikkelingsachterstand aan te

pakken. Dit geldt vooral voor leerlingen met oppositionele gedragstoornissen en/of hoog niveau leerlingen met een Autisme Spectrum Stoornis. Onze school maakt samen met nog 4 andere scholen voor zeer moeilijk lerende kinderen, deel uit van de Stichting ZML Noordoost Brabant.

Het VSO kent een indeling in leerlingen naar hun leermogelijkheden. De school wordt verdeeld in twee stromen. Leerlingen worden op basis van ondersteuningsbehoeften ingedeeld in 'Stroom 1' of 'Stroom 2'. In Stroom 1 zitten leerlingen die blijvend sturing en begeleiding van volwassenen nodig hebben, zowel in hun schoolse periode als in hun latere leven. Deze stroom richt zich in eerste instantie op zelfredzaamheid; de leerlingen stromen veelal uit naar dagbesteding in activiteitencentra. In Stroom 2 zitten leerlingen die zich meer kunnen ontwikkelen tot zelfstandigheid. Zij hebben niet continue ondersteuning nodig. Deze stroom richt zich in de onderbouw op zelfredzaamheid en in de bovenbouw op zelfstandigheid, met name op werk en werknemersvaardigheden. Leerlingen stromen veelal uit in sociale werkvoorziening en het vrije bedrijf.

Ik en ook anderen op het VSO, merken op dit moment dat zowel voor leerkrachten als voor ouders en leerlingen niet duidelijk genoeg is waarom een leerling in stroom 1 of 2 onderwijs zou moeten ontvangen. Als dit wel uitgelegd wordt, wordt dit veelal uitgelegd met begrippen zoals: zelfredzaamheid, begeleidingsbehoefte en meer. We merken dat dit, met name voor leerlingen en ouders, te vaag en onduidelijk is en dit hun acceptatieproblemen eigenlijk alleen maar verergert. Door hier onderzoek naar te gaan doen en te proberen deze verschillen meer concreet te maken, hoop ik een bruikbaar middel te creëren om ouders, leerlingen en wellicht ook onderwijzend personeel uit te leggen wat de echte verschillen tussen stroom 1 en stroom 2 zijn.

Leeswijzer:

Acceptatieproblemen: Het feit dat een leerling of ouder niet kan accepteren wat hij wel, maar vaak juist wat hij niet kan bereiken. Dit komt vaak voort uit een onrealistisch zelfbeeld en veroorzaakt vaak een negatief zelfbeeld bij leerlingen.

ZML NOB: Stichting Zeer Moeilijk Lerenden Noordoost-Brabant. Stichting waar alle scholen voor speciaal onderwijs cluster 3 in Noordoost-Brabant bij aangesloten zijn. Deze stichting heeft een eigen ontwikkelingsprofiel ontwikkeld.

Ontwikkelingsperspectief: De inschatting van de ontwikkelingsmogelijkheden van een leerling tot het einde van het VSO. Ondersteuning wordt geboden naar de ontwikkeling van het ontwikkelingsperspectief.

Ontwikkelingsprofiel: Een format waarmee voor individuele leerlingen stapsgewijs een instroomprofiel in beeld wordt gebracht om zo een route te creëren naar een uitstroomprofiel en passend onderwijsaanbod.

Instroomprofiel: Dit wordt gemaakt als een leerling op school instroomt. Dit dient als basis voor het bepalen van het uitstroomprofiel. Er wordt hier gekeken naar het menselijk functioneren, mogelijkheden en kenmerken van een leerling.

Uitstroomprofiel: Aan de hand van het instroomprofiel wordt een einddoel oftewel ontwikkelingsperspectief gemaakt voor een leerling. Dit is het doel waar met behulp van de juiste ondersteuning naar toe gewerkt wordt.

Leerarrangement: Het onderwijsaanbod wat een leerling aangeboden krijgt. Gekeken naar leerstofaanbod, klassenmanagement, leertijd, didactisch en pedagogisch handelen en meer.

Hoofdstuk 1. Waarom dit onderzoek?

1.1 Aanleiding van het onderzoek.

‘Door al die moeizame gesprekken met ouders over stroom 1 en 2 heb ik niet eens tijd om de nieuwe leesmethode goed door te spitten!’

Bovenstaande hoorde ik een leerkracht laatst zeggen en was voor mij een goede aanleiding voor dit onderzoek. De oorzaak van al die gesprekken is naar mijn mening de onduidelijkheid rondom het ontwikkelingsprofiel dat op het VSO gebruikt wordt op dit moment. Op het VSO wordt voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectief opgesteld. Dit houdt in dat wordt aangegeven wat wordt verwacht dat een leerling, aan het eind van de VSO periode, kan bereiken. Dit wordt opgenomen in het handelingsplan, wat jaarlijks met ouders besproken wordt. Dit plan, waarbij ook ouders worden betrokken, is gericht op de individuele behoeften van de leerling. Doelstellingen, werkwijze en resultaten worden hiermee vastgelegd. Vanuit het ontwikkelingsprofiel en het uitstroomprofiel dat hieruit komt, wordt gekeken welk onderwijsaanbod geschikt zou zijn voor een leerling. De leerling wordt dan ingedeeld in stroom 1 of stroom 2.

Ik ben van mening dat het van essentieel belang is dat de indeling van stroom 1 of stroom 2 vanuit het ontwikkelingsprofiel voor zowel leerkrachten als ouders en leerlingen zo concreet mogelijk moet zijn. Op dit moment zijn de begrippen waarmee dit ontwikkelingsprofiel en de indeling van leerlingen wordt uitgelegd erg vaag voor mensen die niet met dit profiel werken. Ik merk in mijn dagelijkse praktijk dat je als leerkracht hierdoor veel vragen krijgt van leerlingen en ouders, maar dat je dit niet duidelijk genoeg kan uitleggen. Hierdoor ontstaat vaak ontevredenheid over het profiel en de indeling van een leerling in stroom 1 of stroom 2. Dit is iets waar ik veel tegenaan loop in mijn dagelijkse praktijk. Ik merk dat het uitleggen van dit profiel en de indeling in stromen, je als leerkracht veel tijd kost en je er weinig mee bereikt. Het profiel en de indeling in stromen blijft voor leerlingen en ouders niet concreet genoeg waardoor discussie hierover blijft ontstaan. Door met dit onderzoek de indeling in stromen concreter te maken, hoop ik te bereiken dat het voor leerkrachten

gemakkelijker wordt om het profiel uit te leggen aan leerlingen en ouders. Door deze concretere uitleg, hoop je duidelijkheid te creëren bij ouders en leerlingen. Dit helpt je als leerkracht om vanuit deze duidelijkheid te gaan werken aan de acceptatieproblemen van ouders en leerlingen.

1.2 De onderzoeksvraag.

Vanuit de genoemde aanleiding zal de hoofdvraag van dit onderzoek zijn:

‘Is er op het VSO waar ik werkzaam ben, bij leerlingen in de leeftijd tussen 13 en 15 jaar oud, een verschil in niveau tussen stroom 1 en 2 en hoe kunnen wij als school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2 concretiseren?’

Deelvragen om de hoofdvraag te beantwoorden zullen zijn:

1. Bij welke vakgebieden zijn in het leerlingvolgsysteem van het VSO, waar ik werkzaam ben, verschillen zichtbaar tussen leerlingen in stroom 1 en stroom 2?
2. Wat vinden leerkrachten in de onderbouw belangrijke verschillen tussen stroom 1 en 2?
3. Hoe ziet het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2?
4. Wat vindt het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school van de ideeën uit de theorie en van collega's om de indeling op een bepaalde manier te veranderen?

Huidige situatie en gewenste situatie.

In de huidige situatie wordt door orthopedagogen en leerkrachten gewerkt met een ontwikkelingsprofiel ontwikkeld door stichting ZML Noordoost Brabant. Aan de hand van verschillende gegevens, met betrekking tot verschillende vakgebieden, wordt een instroomprofiel ingevuld. Vanuit dit instroomprofiel komt een uitstroomprofiel met verwachte uitstroom voor een leerling. Met name het uitstroomprofiel van een leerling bepaalt of deze leerling in een stroom 1 of stroom 2-klas onderwijsaanbod zal ontvangen. In de huidige situatie merken we dat het ontwikkelingsprofiel voor ouders en leerlingen erg vaag is. Leerkrachten ontbreekt het aan mogelijkheden om het

profiel aan ouders en leerlingen concreet uit te leggen. Dit doordat het ontwikkelingsprofiel gebaseerd is op begrippen die ook voor de leerkrachten niet concreet genoeg zijn. Zoals hierboven al beschreven kost het leerkrachten daardoor erg veel tijd om dit uit te leggen aan leerlingen en ouders en wordt geen gewenst resultaat bereikt. Onduidelijkheid en onvrede ontstaan bij leerlingen en ouders, waardoor discussie over het profiel steeds opnieuw ontstaat. Gewenst zou de situatie zijn wanneer de begrippen waar het ontwikkelingsprofiel en met name de koppeling hiervan naar de indeling in stroom 1 of 2 op gebaseerd is, geconcretiseerd worden. Leerkrachten kunnen ouders en leerlingen dan duidelijk uitleggen hoe het ontwikkelingsprofiel in elkaar zit en waarom een leerling in stroom 1 of 2 onderwijsaanbod ontvangt. Door de duidelijkheid die hiermee gecreëerd wordt, wordt discussie over het profiel minder en kan tijd op een andere nuttige manier, door bijvoorbeeld te gaan werken aan acceptatie, ingevuld worden.

De gewenste situatie hoop ik te creëren door het bereiken van het doel dat ik gesteld heb voor dit onderzoek. Het doel van dit onderzoek bestaat voor mij eigenlijk uit twee doelen. Het eerste doel is dat ik aan het einde van het onderzoek weet wat, op het VSO, de specifieke verschillen tussen stroom 1 en 2 zijn. Het tweede doel houdt in dat ik aan het einde van het onderzoek, voor zover het mogelijk is, de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter gemaakt wil hebben.

Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing.

2.1 Onderwijsconcept van het VSO waar dit onderzoek wordt uitgevoerd.

Voor elke leerling wordt bij toelating op het VSO een ontwikkelingsperspectief en een uitstroombestemming bepaald. Elk jaar wordt dit geëvalueerd en bijgesteld als dit nodig is (Schoolgids VSO, 2011). Binnen het VSO wordt gekeken naar het ontwikkelingsperspectief en uitstroombestemming van een leerling. Hier wordt rekening mee gehouden bij de organisatie van ons onderwijs (Schoolgids VSO, 2011).

Om de individuele ontwikkeling van een leerling optimaal te kunnen stimuleren, werkt het VSO in twee stromen. In stroom 1 wordt onderwijs gegeven aan leerlingen die een grote mate van ondersteuning nodig hebben. Leerlingen in stroom 1 blijven afhankelijk van sturing en begeleiding van volwassenen. In stroom 2 zitten leerlingen die zich in meerdere mate kunnen ontwikkelen tot zelfstandigheid. Zij zullen in de toekomst geen voortdurende begeleiding en ondersteuning nodig hebben van volwassenen (Schoolgids VSO, 2011). Schoolgids VSO (2011) geeft aan dat het onderwijsprogramma van stroom 1 en stroom 2 op een aantal punten van elkaar verschillen. In beide stromen wordt aandacht besteed aan het aanleren en onderhouden van de basisvaardigheden en maken de leerlingen ook kennis met uitstroommogelijkheden in de regio. In het onderwijsprogramma van stroom 1 wordt gericht op een uitstroom in arbeidsmatige dagbesteding in activiteitencentra en in stroom 2 wordt gericht op uitstroommogelijkheden in de sociale werkvoorziening of het vrije bedrijf (Schoolgids VSO, 2011). Dit is ook iets wat het onderwijscontinuüm van het CED¹ beschrijft. CED (2009) beschrijft dit als volgt:

Voor iedere uitstroombestemming creëert u onderwijsarrangementen, van de jongste groep tot en met de schoolverlaters. Vervolgens plaatst u op basis van de leerresultaten de leerling in het passende arrangement.

Volgens Damen en Cordang (2007) bestaan er voor zeer moeilijk lerenden vier leerstijlen op groepsniveau. Het zijn de leerstijlen 'sensomotorisch/gevoelsmatig

¹ Centrum Educatieve dienstverlening in samenwerking met Eduniek

leren', 'pragmatisch werken', 'egocentrisch leren' en 'performaal leren'. De laatste drie van deze leerstijlen worden in het onderwijsconcept van het VSO ook beschreven. Het VSO (2009) schrijft dat de leerstijlen gekoppeld kunnen worden aan de stromen binnen het VSO. Het onderwijsconcept (2009) beschrijft dat stroom 1 een groep leerlingen kent met leerstijl 'pragmatisch werken' en een groep leerlingen met leerstijl 'egocentrisch leren'. Stroom 2 zou dan een groep leerlingen bevatten met leerstijl 'performaal leren'. In de praktijk blijkt echter dat de indeling in stroom 1 en 2 niet zo duidelijk is zoals hierboven beschreven. Dit terwijl de ontwikkeling van een kind en ook zijn intelligentie, altijd in wisselwerking gaat met zijn omgeving (Ceci, S.J. 1996). Deel je een leerling dus in de verkeerde klas in, voldoet zijn omgeving niet aan de eisen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Stichting projecten speciaal onderwijs (2011) schrijven dat als je uitstroomperspectief, het uitstroomniveau en leerarrangementen aan elkaar koppelt je vanzelf leerroutes krijgt. Zij spreken in hun project over drie leerroutes, uitstroom arbeid, uitstroom beschermd wonen/werken en uitstroom dagbesteding. Wat zij hierbij aangeven is dat dit echter niet wil betekenen dat leerlingen van deze leerroutes ook in verschillende 'stromen' les moeten krijgen (Stichting projecten speciaal onderwijs, 2011). Zo kan een school bijvoorbeeld indelen op niveau, leeftijd, het aantal niveaus per groep en leergebieden. Zij geven aan dat het onderwijsrendement stijgt als gekeken wordt naar het aantal niveaus per groep (stichting projecten speciaal onderwijs, 2011). Dit spreekt het onderwijsconcept van ons VSO dus tegen, hier wordt wel ingedeeld op uitstroomperspectief. Dit zou een reden kunnen zijn waarom het verschil tussen stroom 1 en 2 op het VSO zo lastig weer te geven is.

2.2 Ontwikkelingsprofielen en opbrengstgericht werken.

Zoals in hoofdstuk 1 al beschreven werkt het VSO met ontwikkelingsprofielen. Het ontwikkelingsprofiel waar ons VSO mee werkt is door de stichting ZML NOB² zelf ontwikkeld. Het ontwikkelen hiervan had meerdere redenen. ZML NOB (2010) geeft aan dat het vergroten van de kwaliteit van het speciaal onderwijs hierbij voorop stond, maar er was ook een andere reden. Namelijk voorgenomen wetwijzigingen voor het VSO³. Van Zon e.a. (2011) beschrijven dat in de wetwijzigingen opbrengstgericht werken en het vaststellen van een ontwikkelingsperspectief

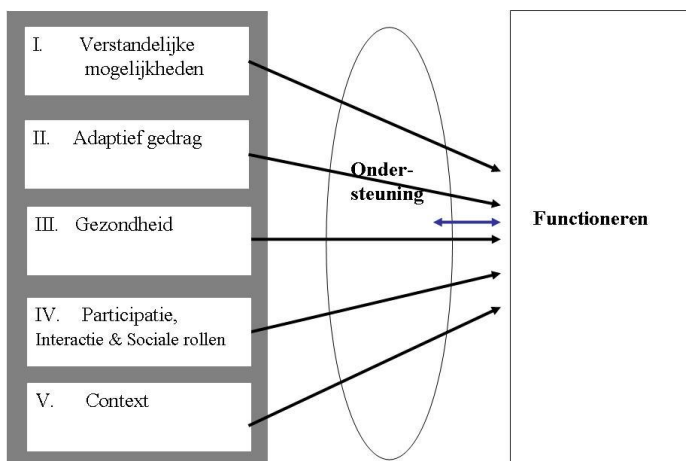
² Stichting Zeer Moeilijk Lerenden Noordoost- Brabant.

³ Voortgezet Speciaal Onderwijs.

benoemd worden. Iets waar stichting ZML NOB dus direct mee aan de slag is gegaan.

Voor leerlingen die een specifieke behoefte hebben moet een school een ontwikkelingsperspectief opstellen. Wat staat er in zo'n ontwikkelingsperspectief? Bos (2009) concludeert dat in het ontwikkelingsperspectief in ieder geval het eindperspectief van de leerling staat in termen van DLE of gemiddelde vaardigheidsscore. Bos (2009) schrijft dat het eindperspectief op drie manieren te bepalen is: Met een IQ-test, op basis van de uitslagen van eerdere meetmomenten of door combinatie van deze twee. Pameijer (2011) schrijft daarentegen dat het voorspellen van schoolsucces heel complex is en hierin veel meer factoren dan alleen IQ en leerrendement een rol spelen. Radema e.a. (2011) gaan er in het ontwikkelingsprofiel eveneens van uit dat het functioneren van mensen met een verstandelijke beperking te begrijpen is vanuit verschillende dimensies. Het NOB⁴ profiel volgt dan ook de uitgangspunten van het algemeen model van menselijk functioneren het AAIDD model, zie hieronder.

model verstandelijke beperkingen (AAIDD - 2010)

Al met al een duidelijk ontwikkelingsprofiel dat voldoet aan de eisen die de wet passend onderwijs eraan stelt. Pameijer (2011) schrijft echter dat de Evaluatie Commissie Passend Onderwijs ook van mening is dat het werken met een uitstroomniveau risico's met zich meebrengt. De belangrijkste 3 zijn: Ten eerste dat het ontwikkelingsperspectief ervanuit gaat dat je bij leerlingen met speciale

⁴ Enerzijds staat NOB voor de plaats waar het model ontwikkeld is: Noordoost- Brabant. Anderzijds staat het voor: Naar een Opbrengstgerichte Benadering.

onderwijsbehoeften een betrouwbare voorspelling kan doen van hun ontwikkelingsmogelijkheden, terwijl dit bij deze leerlingen nog moeilijker is dan bij leerlingen in het reguliere onderwijs (ECPO, mei 2011). Ten tweede dat bij te lage inschatting van het uitstroomniveau een leerkracht zich onbewust zal laten leiden door te lage verwachtingen en het kind beneden zijn mogelijkheden gaat presteren. Ook wel het pygmalioneffect genoemd. Tot slot dat als de inspectie beoordeelt op het feit of leerlingen hun uitstroomniveau wel behalen, scholen snel geneigd zullen zijn het eindniveau niet te hoog te leggen, om de kans op een negatieve beoordeling te verkleinen. Pameijer (2011) schrijft hier echter over dat deze risico's serieus genomen moeten worden als je met een ontwikkelingperspectief werkt, maar dat een aantal van deze risico's ook zonder het ontwikkelingsperspectief geldt. Pameijer schrijft ook dat het ontwikkelingsperspectief, als hier zorgvuldig mee omgegaan wordt, een bruikbaar middel is om doelgericht te werken, maar dat het geen doel op zich moet zijn. Zij concludeert dat het ontwikkelingsperspectief veel in de belangstelling staat, omdat het juist een duidelijke relatie heeft met opbrengstgericht werken. Het ontwikkelingsperspectief geeft namelijk einddoelen en in het kader van opbrengstgericht werken is werken zonder doelen ondenkbaar. Van Zon e.a. (2011) schrijven dat opbrengstgerichtheid betekent dat het VSO zodanig maatwerk levert dat een leerling zijn eigen mogelijkheden en talenten optimaal kan ontwikkelen. Iets waar het NOB-profiel volgens Radema e.a. (2011) het volgende doel bij heeft voor leerlingen: 'Wie wil en kun je morgen en in de toekomst zijn en welke ondersteuning heb je daarbij nodig?' Dit doel is een streven van het NOB-profiel. Zelf ben ik van mening dat dit echter nog niet geheel bereikt wordt op ons VSO, leerlingen kunnen nog niet meepraten over het ontwikkelingsprofiel en weten niet wat ze hier in de toekomst mee willen/kunnen en wat zij daarbij nodig hebben.

Radema e.a. (2011) geven aan dat het NOB-profiel herkenbaar is voor ouders en beter te vergelijken is met informatie uit het regulier onderwijs. Ook geven zij aan dat het gesprek met ouders over hun verwachtingen en die van school hierdoor soepeler verloopt. Dit is naar mijn mening binnen het VSO waar ik werkzaam ben nog niet het geval. Het NOB-profiel is voor professionals duidelijk en wellicht ook uit te leggen aan ouders. Bij de vertaling naar het handelingsplan en de keuze voor het onderwijsaanbod voor een leerling wordt het echter te vaag. Er is nog geen specifieke koppeling die aan ouders en leerlingen uitgelegd kan worden.

ZML NOB (2010) geeft aan dat het ontwikkelingsprofiel dat zij ontwikkeld hebben bestaat uit een aantal onderdelen. Met deze onderdelen ontstaat een route van instroomprofiel naar uitstroomprofiel. Bij het uitstroomprofiel wordt onderscheid gemaakt tussen 5 doelgroepen. Dit onderscheid is gebaseerd op theorieën en getallen. Deze indeling is concreet en kan uitgelegd worden aan ouders en wellicht zelfs aan sommige leerlingen. De keuze voor welk basisarrangement oftewel onderwijsaanbod aangeboden gaat worden aan een leerling is nog niet concreet. ZML NOB (2010) schrijft hierover dat elke school deze ontwikkelingsgebieden zelf moet vertalen in meer concrete doelen. Ook geven zij aan dat het zeker mogelijk is om LVS-niveau's⁵ te koppelen aan de basisarrangementen. Als dit mogelijk is lijkt dit me een goede manier om het gekozen onderwijsaanbod uit te leggen aan ouders en leerlingen. Je kunt dan concreet laten zien aan welke doelen gewerkt wordt in welk basisarrangement. Keuzes kunnen zo beter verantwoord worden aan ouders en leerlingen. Radema e.a. (2011) geven aan dat ze er bij het ontwikkelingsprofiel tevens naar streven dat daar waar mogelijk leerlingen zelf mee kunnen denken over hun eigen ontwikkeling en dat ouders hierin steeds meer meedenkend partner worden. Dit doordat zij, dankzij het profiel, meer inzicht krijgen in de ontwikkelingen van hun kind. Ook Bos (2009) schrijft hierover dat hij het van belang vindt om een ontwikkelingsperspectief vast te stellen met de ouders en het kind en het daarna jaarlijks te evalueren. Ik ben van mening dat dit nu niet goed mogelijk is op ons VSO, omdat de basisarrangementen niet concreet genoeg zijn voor ouders en leerlingen. ZML NOB (2010) geeft aan dat dit nog niet uitgewerkt is, maar zeker mogelijk is. Onderzoek zal dit uitwijzen.

2.3 CED leerlijnen versus leerlijnen VSO waar dit onderzoek wordt uitgevoerd.

In het ontwikkelingsperspectief van ZML NOB (2010) worden ook enkele vakgebieden meegenomen. Dit zijn de gebieden: Sociale en emotionele ontwikkeling, praktische redzaamheid, leren leren, zintuiglijke en motorische ontwikkeling, taal en communicatie en rekenen. Bij deze vakgebieden wordt bij het bepalen van het ontwikkelingsperspectief uitgegaan van leerlijnen van het CED. In samenwerking met het onderwijsveld en het IB netwerk van REC-ZHZ⁶ ontwikkelde

⁵ Leerlingvolgsysteem-niveaus.

⁶ Regionaal Expertise Centrum Zuid Holland Zuid

de CED-groep leerlijnen voor zeer moeilijk lerenden. Deze leerlijnen voorzien in een breed onderwijsaanbod en zorgen ervoor dat leerkrachten, leerlingen op een planmatige manier kunnen voorbereiden op de toekomst. De leerlijnen vormen dan vaak ook de basis voor handelingsplannen (ZML NOB, 2010). Het VSO gebruikt echter andere leerlijnen dan de CED groep. ZML NOB (2010) geeft aan dat de leerlijnen en tussendoelen die het VSO gebruikt, gebaseerd zijn op en te koppelen zijn aan de tussendoelen van het CED. Wel zijn er enkele aanpassingen gemaakt op basis van verschillende methodieken en onderwijskundige inzichten (ZML NOB, 2010) Om het ontwikkelingsperspectief dat ZML NOB ontwikkeld heeft toch bruikbaar te maken voor veel zml-scholen hebben zij ervoor gekozen om dit perspectief te koppelen aan de CED-leerlijnen voor ZML. Scholen moeten er daarna zelf voor zorgen dat er een daadwerkelijke koppeling komt tussen hun eigen leerlijnen en de leerlijnen die gebruikt worden om het ontwikkelingsperspectief in te vullen (ZML NOB, 2010). Het VSO heeft voor deze koppeling gekeken naar hun eigen leerlijnen en is erachter gekomen dat met behulp van een rekensommetje hun eigen leerlijnen grotendeels te koppelen zijn aan de CED-leerlijnen. Hierdoor werd het gemakkelijker het ontwikkelingsprofiel in te vullen (VSO, 2010). Voor de basisarrangementen is nog geen concrete koppeling gemaakt met de leerlijnen.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie.

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe ik tot de opbouw van het onderzoek ben gekomen en waarom ik de keuze heb gemaakt voor bepaalde dataverzamelingsmethoden. Ook staat beschreven wie er allemaal zijn betrokken bij het opzetten van dit onderzoek.

3.1 Keuze van onderzoek.

Bij dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatief onderzoek. De reden hiervan is dat de gegevens die voor dit onderzoek verzameld konden worden overwegend van kwalitatieve aard waren. Veel van de gegevens en ook de conclusie van dit onderzoek zijn niet gebaseerd op een hoeveelheid, omvang, frequentie, kwantitatieve gegevens, maar op meningen en ervaringen van mensen en dus op kwalitatieve gegevens (Baarda, D.B. e.a. 2000). Juist doordat dit onderzoek gebaseerd is op kwalitatieve gegevens, was het ook belangrijk om gedurende dit onderzoek rekening te houden met de ethische aspecten hiervan. Dit is gedaan door de betrokkenen toestemming te vragen om een gesprek op te nemen of hun naam te vermelden op een vragenlijst. Tevens is van de betrokken leerkrachten, in de uitwerking van de discussie die gevoerd is, alleen een afkorting te lezen en niet hun hele naam. Tenslotte zijn de betrokkenen gedurende het onderzoek geregeld geïnformeerd over de stand van zaken van het onderzoek, zodat zij op de hoogte bleven van het onderzoek.

3.2 Beschrijving en verantwoording van de dataverzamelingsmethoden.

Op het VSO waar ik werkzaam ben, wordt op de gehele school gewerkt met een indeling van leerlingen in stroom 1 of 2. De vraag die tijdens dit onderzoek centraal staat is: **'Is er op het VSO waar ik werkzaam ben, bij leerlingen in de leeftijd tussen 13 en 15 jaar oud, een verschil in niveau tussen stroom 1 en 2 en hoe kunnen wij als school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2 concretiseren?'**

Vanwege tijdsdruk is gekozen alleen onderzoek te doen in de onderbouw van het VSO. De onderzoeksvraag is daardoor ook gericht op leerlingen met de leeftijd van

13 tot 15 jaar oud. Om antwoord te krijgen op deze onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen gemaakt:

1. Bij welke vakgebieden zijn in het leerlingvolgsysteem van het VSO, waar ik werkzaam ben, verschillen zichtbaar tussen leerlingen in stroom 1 en stroom 2?
2. Wat vinden leerkrachten in de onderbouw belangrijke verschillen tussen stroom 1 en 2?
3. Hoe ziet het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2?
4. Wat vindt het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school van de ideeën uit de theorie en van collega's om de indeling op een bepaalde manier te veranderen?

Om antwoord te krijgen op deze vragen is gebruik gemaakt van theorie, documentanalyse, vragenlijsten en een discussie. De theorie in dit onderzoek is gebruikt om extra achtergrondinformatie te verkrijgen. Dit zodat goede vragen gemaakt konden worden voor de vragenlijsten en discussie. Ook is de theorie later in het onderzoek gebruikt om alle gegevens te koppelen en een goede conclusie te kunnen trekken. Documentanalyse van het leerlingvolgsysteem is daarna gedaan om erachter te komen of er een verschil in niveau zichtbaar was tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw. Hierbij is gekozen voor het leerlingvolgsysteem, omdat hierin van elke leerling gegevens staan over het niveau en de doelen waar zij aan werken. Na de documentanalyse zijn vragenlijsten gebruikt om het zorgteam van school te bevragen. Er is hierbij gekozen voor vragenlijsten, omdat hiermee van hen allen informatie verkregen kon worden aan de hand van dezelfde vragen. Hierdoor werd analyse van deze data gemakkelijker. Het zorgteam werd door de vragenlijst gevraagd kritisch na te denken over de vragen en zelf in te vullen wat hun mening hierover was. Ik heb gekozen om de vragenlijsten af te nemen bij het zorgteam van het VSO. Reden hiervan is het feit dat het zorgteam het ontwikkelingsprofiel met daarbij de indeling in stroom 1 en 2 ontwikkelt en implementeert binnen het VSO. Zij hebben goed zicht op zowel de theoretische als de praktische kant van het ontwikkelingsprofiel en indeling in stroom 1 en 2.

Tenslotte is een discussie gehouden met de leerkrachten van de onderbouw. Hiervoor is gekozen, omdat het voor dit onderzoek belangrijk was te weten wat hun visie over de indeling in stroom 1 en 2 was. De leerkrachten werken hiermee in hun dagelijkse praktijk en hebben voorheen ook zonder indeling in stroom 1 en 2 gewerkt. Hiermee zijn ze ervaringsdeskundigen en was hun mening erg belangrijk in het onderzoek. Er is gekozen om dit te doen door middel van een discussie. Reden hiervan is dat de leerkrachten hierdoor samen goed nadenken over de vragen die gesteld worden en hierbij ook 'verplicht' worden argumenten te bedenken voor hun mening.

3.3 Beschrijving en verantwoording van de analysebeslissingen.

Zoals al eerder verteld, is binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelmethode. In deze paragraaf beschrijf ik per methode hoe deze gebruikt en geanalyseerd is.

Documentanalyse

Aan de hand van de gegevens in het leerlingvolgsysteem heb ik een gemiddeld doel per klas, per vakgebied berekend. Deze gemiddelden heb ik voor stroom 1 en 2 in een tabel gezet en met elkaar vergeleken. Door het grote verschil in niveau in stroom 1, heb ik later besloten om dit nogmaals te doen, maar dan alleen de gemiddelden van de stroom 2 klassen en de stroom 1 klassen met 'hoger' niveau met elkaar te vergelijken. Door de gemiddelden per vakgebied naast elkaar te zetten, kon een conclusie getrokken worden en antwoord gegeven worden op de eerste deelvraag. Voor de uitwerking hiervan verwijs ik u naar bijlage 2.

Vragenlijsten

De vragenlijsten zijn gemaakt aan de hand van gegevens uit de theorie en de documentanalyse. Antwoorden op de vragen zijn in eerste instantie onder elkaar gezet. Later heb ik een cirkeldiagram gemaakt bij de meerkeuzevragen en de kern gehaald uit de toelichtingen van de invullers. Hieruit kon per vraag een goede conclusie getrokken worden.

Voor de uitwerking hiervan verwijs ik u naar bijlage 3.

Discussie

De discussie heb ik eerst letterlijk uitgewerkt. De leerkrachten hebben bij de discussie memoblaadjes met antwoorden moeten invullen. Aan de hand van de memoblaadjes en de letterlijke uitwerking van de rest ben ik de tekst gaan labelen. Aan de hand van de labels heb ik de tekst in een tabel geplaatst. Dit zorgde voor een overzichtelijk beeld, waardoor een conclusie getrokken kon worden.

Voor de uitwerking hiervan verwijs ik u naar bijlage 4.

3.4 Betrouwbaarheid en validiteit.

Om ervoor te zorgen dat dit onderzoek betrouwbaar en valide is, is gebruik gemaakt van triangulatie. Het onderwerp wordt hierdoor van verschillende kanten bekeken, dit maakt het onderzoek betrouwbaarder.

In dit onderzoek is eerst theorie gebruikt voor goede voorkennis. Daarna is gebruik gemaakt van documentanalyse van het leerlingvolgsysteem om het verschil in niveau van leerlingen in stroom 1 en 2 in de onderbouw te onderzoeken. Aan de hand van vragenlijsten aan het zorgteam is daarna de theoretische kennis en praktische ervaring met het ontwikkelingsprofiel en indeling in stroom 1 en 2 meegenomen in het onderzoek. Een discussie met de leerkrachten uit de onderbouw heeft binnen het onderzoek gezorgd voor meer inzicht in de mening van ervaringsdeskundigen uit de praktijk. De theorie is later bij het trekken van de conclusie van het onderzoek weer meegenomen en naast de verzamelde data gelegd.

Aan de hand van bovenstaande bronnen en methoden, kon een conclusie getrokken worden. Hiermee is antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Dit toont aan dat daadwerkelijk gemeten is wat gemeten moest worden om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag.

4. Resultaten.

In dit hoofdstuk laat ik u de resultaten van de documentanalyse, de vragenlijsten en de discussie zien. U leest hoe de resultaten verwerkt zijn en wat mijn interpretatie is na analyse hiervan.

4.1 Resultaten van documentanalyse.

De documentanalyse is uitgevoerd om antwoord te krijgen op deelvraag 1: 'Bij welke vakgebieden zijn in het leerlingvolgsysteem van het Stedelijk VSO verschillen zichtbaar tussen leerlingen in stroom 1 en stroom 2?'

De gegevens van het leerlingvolgsysteem van stroom 1 en 2 onderbouw zijn hiervoor naast elkaar gezet, om de niveaus en leerdoelen te kunnen vergelijken. Voor elke onderbouwklas is het gemiddelde niveau per vakgebied berekend. Dat wil zeggen dat bij elke klas, voor elke leerling gekeken is op welk niveau ze aan het werk zijn, daarna zijn deze niveau's opgeteld en gedeeld door het aantal leerlingen in de klas. Na deze berekening is een gemiddelde berekend voor de stroom 1-klassen bij elkaar en hetzelfde voor de stroom 2-klassen bij elkaar. Deze gemiddelden zijn naast elkaar gezet en hiervan is het verschil berekend. Zie figuur 1.

Figuur 1.

	A	B	C	D
1	Vakgebied			
2		Gemiddelden stroom 1	Gemiddelden stroom 2	Vershil.
3	Zelfredzaamheid	9,331349204		
4	Zelfbeeld	8,012750938	8,924707602	0,911956664
5	Sociaal gedrag	10,23116218	11,64434985	1,41318767
6	Werkhouding	9,154474979	11,07967836	1,925203381
7	Spelontwikkeling	10,03508297	10,625	0,58991703
8	Functieontwikkeling	9,933922559	10,64090909	0,706986531
9	Mondelinge Taal	10,44732823	11,76388889	1,31656066
10	Lezen	11,32699239	13,05221732	1,72522493
11	Schrijven	8,99278907	10,60818714	1,61539807
12	Spelling	10,6571654	12,20936533	1,55219993
13	Rekenen	9,517318125	11,65155945	2,134241325
14	Oriëntatie op tijd	8,393611111	9,876483479	1,482872368
15	Ruimtelijke oriëntatie	9,621473463	10,78973167	1,168258207
16	Aardrijkskunde	9,572867062	10,78520952	1,212342458
17	Bewegingsonderwijs	9,592044619	10,83318714	1,241142521
18	Omgaan met media	10,51047808	12,25979533	1,74931725
19	Natuuronderwijs	9,369097222	9,505128205	0,136030983
20	Engels	12,65885417	13,0625	0,40364583

Als je het gemiddelde van alle klassen van stroom 1 en 2 onderbouw naast elkaar zet, zie je een minimaal verschil bij de vakken: Werkhouding, lezen, rekenen en omgaan met media. Deze vakken liggen in stroom 2 onderbouw gemiddeld 2 doelen hoger dan in stroom 1.

Bovenstaand verschil was echter minimaal en omdat de twee hoogste stroom 1- klassen het meest kampen met de onduidelijkheid van stroom 1 en 2, is besloten het gemiddelde van klas 1^e en 1f apart te berekenen en tegenover het gemiddelde van stroom 2 te zetten. Zie figuur 2.

Figuur 2.

1	Vakgebied			
2		Gemiddelden hoog stroom 1	Gemiddelden stroom 2	verschil hoog str. 1 - 2
3	Zelfredzaamheid	(1 leerling) 10		gebaseerd op 1 lln. -10
4	Zelfbeeld	8	9	0
5	Sociaal gedrag	11	12	1
6	Werkhouding	10	11	1
7	Spelontwikkeling	11	11	0
8	Functieontwikkeling	10	11	0
9	Mondelinge Taal	11	12	0
10	Lezen	14	13	-1
11	Schrijven	11	11	0
12	Spelling	12	12	0
13	Rekenen	12	12	0
14	Orientatie op tijd	10	10	0
15	Ruimtelijke oriëntatie	11	11	0
16	Aardrijkskunde	11	11	0
17	Bewegingsonderwijs	10	11	0
18	Omgaan met media	13	12	0
19	Natuuronderwijs	11	10	-1
20	Engels	13	13	0

Als naar het gemiddelde van klas 1^e en 1f, hoge stroom 1 onderbouwklassen, en het gemiddelde van de stroom 2 onderbouwklassen gekeken wordt, is er haast geen verschil meer zichtbaar. De verschillen uit figuur 1 zijn dan verdwenen. De vraag is dan: Wat zorgt er in deze klassen voor dat een leerling toch naar stroom 1 of naar stroom 2 gaat? Geconcludeerd kan worden dat leerlingen en ouders hier dus gelijk hebben over de onduidelijkheid tussen stroom 1 en 2. Er kan geen concreet verschil getoond worden aan hen.

4.2 Resultaten van de vragenlijsten.

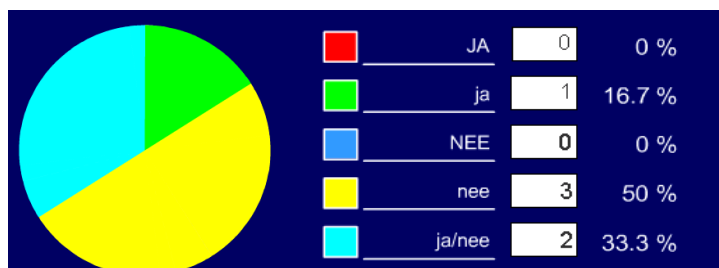
De vragenlijsten in dit onderzoek heb ik laten invullen om antwoorden te krijgen op de deelvragen 3 en 4.

'3. Hoe ziet het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2?'

'4. Wat vindt het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school van de ideeën uit de theorie en van collega's om de indeling op een bepaalde manier te veranderen?'

De vragenlijsten zijn opgebouwd uit een aantal meerkeuzevragen met toelichting en een aantal open vragen. Onderstaande informatie laat u zien hoe vraag 1 en vraag 7 geanalyseerd zijn, daarna geef ik kort antwoord per deelvraag vanuit de antwoorden van het zorgteam. Voor de volledige analyse verwijs ik u naar bijlage 4.

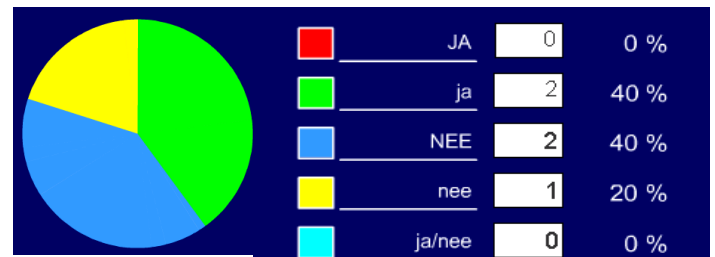
Vraag 1. *Vind je het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2, op dit moment duidelijk en concreet?*

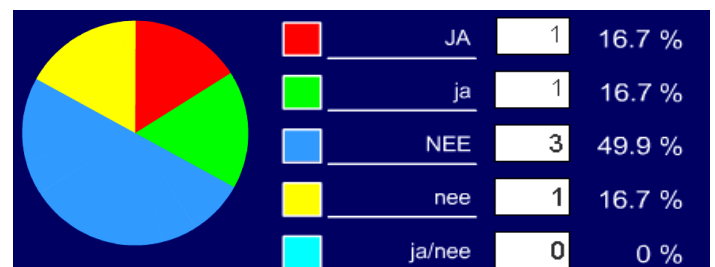
Het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2 wordt, op dit moment, niet echt duidelijk gevonden door het zorgteam. Slechts 1 persoon vindt het verschil best duidelijk, de andere vijf geven aan het niet duidelijk te vinden of te twijfelen. Aangegeven wordt dat het in theorie duidelijk is, maar dat in de praktijk blijkt dat de criteria nog niet concreet en duidelijk genoeg zijn. Met name bij uitstroomprofiel 3, is een overlap en worden leerlingen meer op gevoel ingedeeld. Verschil binnen de stromen is hierdoor zichtbaar, maar niet onderbouwd met het ontwikkelingsprofiel.

Vraag 7. Als ik met collega's en anderen praat over het verschil tussen stroom 1 en 2, worden veel ideeën genoemd hoe zij dit zouden willen veranderen. Vind jij het idee wat genoemd wordt een goed idee?

Idee 1: Een brugklas stroom ½ maken, zodat de school waar leerlingen vanaf komen niet meer bepaalt in welke stroom een leerling komt, maar dat wij zelf kunnen kijken of een leerling in stroom 1 of 2 past.

Idee 2: Stroom 1, 2 en 3 creëren op school. Dit zodat ingedeeld kan worden op uitstroombestemming vanuit het ontwikkelingsprofiel.

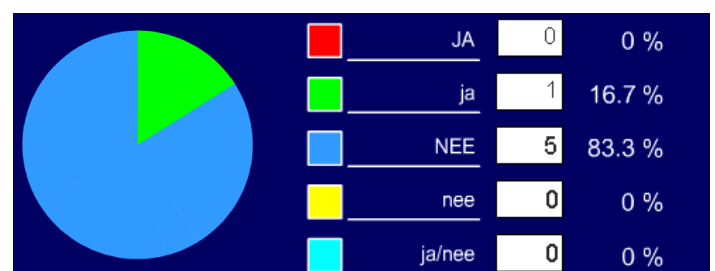

Idee 3: De leerstijlen van onze leerlingen bepalen) en hierop een indeling maken in stromen.*

*Met leerstijlen bedoel ik hier de leerstijlen zoals in het onderwijsconcept benoemd: het pragmatisch werken, egocentrisch leren en perfoormaal leren.

Idee 4: Stroom 1 en 2 niet indelen op uitstroombestemming, maar op niveau en doelen vanuit het handelingsplan.

Samenvattend: *'Hoe ziet het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2?'* Het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2 wordt niet duidelijk genoeg gevonden. Aangegeven wordt dat het in theorie duidelijk is, maar dat in de praktijk blijkt dat de criteria nog niet concreet en duidelijk genoeg zijn. Met name bij uitstroomprofiel 3, is een overlap en worden leerlingen meer op gevoel ingedeeld.

Het zorgteam geeft aan dat het verschil zit in verschillende punten. De zelfredzaamheid van de leerlingen is van belang. Leerlingen uit stroom 2 kunnen, in bepaalde mate, reflecteren op hun gedrag en dit benoemen, in stroom 1 is dit minder. Zelfstandigheid en daarmee de mate waarin leerlingen ondersteuning en begeleiding nodig hebben is ook een duidelijk verschil. In stroom 2 wordt meer zelfstandigheid gevraagd door grotere klassen en minder assistentie. In stroom 1 is meer structuur en worden kortere werkmomenten ingepland. Dit verschil is duidelijk als je kijkt naar stroom 2 onderbouw en stroom 1 onderbouw laag niveau. Als je kijkt naar stroom 1 onderbouw hoger niveau is er veel minder verschil.

Belangrijke punten bij de indeling van leerlingen in stroom 1 en 2 zouden volgens het zorgteam moeten zijn: Het ontwikkelingsperspectief met uitstroomprofiel en de mate van ondersteuning daarbij. Ook belangrijk hierbij is het ook emotioneel aankunnen van de criteria en niet alleen het behalen ervan. Tevens worden genoemd: de mate van zelfredzaamheid, het nodig hebben van nabijheid en het inzicht hebben in eigen problematiek en het hierop kunnen anticiperen. Tot slot is het zorgteam van mening dat het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw niet duidelijker is dan in de onderbouw.

De meningen van het zorgteam zijn verdeeld ten aanzien van het meenemen van vakgebieden uit het leerlingvolgsysteem bij de indeling van leerlingen. De personen van het zorgteam die aangeven dat hier wel naar gekeken moet worden, geven aan dat gekeken moet worden naar de leerlijnen die niet met cognitie te maken hebben, maar naar de sociale en zelfredzaamheidsleerlijnen. Ook wordt aangegeven dat een aantal leerlijnen al onderdeel zijn van het ontwikkelingsprofiel en daarmee ook onderdeel kunnen uitmaken bij de indeling. Vakgebieden die belangrijk gevonden worden zijn: Zelfredzaamheid, sociaal gedrag, zelfbeeld en werkhouding. 1 persoon

geeft aan dat de leerlijnen van het VSO geen betrouwbaar beeld geven en daarom niet meegenomen mogen worden. Iets om in de gaten te blijven houden!

Het zorgteam is van mening dat de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter gemaakt kunnen worden. Sommigen hebben hier deze ideeën over: Meer onderbouwende screeningslijsten, observaties en meer ouderinformatie gebruiken. Lijsten die gebruikt kunnen worden zijn Melba, SEO of zelfgemaakte lijsten om zelfredzaamheid, sociale vaardigheden en participatie maatschappij te scoren.

Anderen geven aan dat door het ontwikkelingsperspectief verder uit te werken en te koppelen aan doelen, concreter beschreven kan worden welke 'eisen' er bestaan voor stroom1/2.

Samenvattend: *'Wat vindt het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school van de ideeën uit de theorie en van collega's om de indeling op een bepaalde manier te veranderen?'* De meningen binnen het zorgteam over de ideeën zijn verdeeld. Wel is duidelijk dat idee 4, het indelen op niveau en doelen vanuit het handelingsplan, voor hen geen goede optie lijkt. Over het indelen op leerstijlen van leerlingen zijn de leden van het zorgteam het positiefst. Bij ideeën over een brugklas ½ en het indelen in stroom 1, 2 en 3 zijn de meningen wisselend. Sommige collega's zijn hierover juist erg positief, terwijl anderen dit niet zien zitten. Door 1 collega wordt aangegeven dat combinaties van bovenstaande ideeën ook mogelijk zouden kunnen zijn. Verder wordt door een andere collega gezegd dat als je praat vanuit basisarrangementen 2, 3, 4, het indelen in stroom 1, 2 en 3 ook past binnen het ontwikkelingsperspectief. Een andere collega geeft aan dat het misschien beter is om stroom 1 en 2 helemaal los te laten en alleen in de bovenbouw in te delen op uitstroombestemming en dit in de onderbouw nog te doen volgens de doelen uit het handelingsplan.

4.3 Resultaten van de discussie

De discussie met leerkrachten van de onderbouw is gevoerd om antwoord te krijgen op deelvraag 2: *‘Wat vinden leerkrachten in de onderbouw belangrijke verschillen tussen stroom 1 en 2?’* Resultaten van deze discussie zijn geplaatst in een schema, zie figuur 3. Daarna is een samenvatting/ conclusie geschreven van deze resultaten. Voor de gehele uitwerking verwijs ik u naar bijlage 3.

Conclusie:

De antwoorden uit de discussie zijn grotendeels, te verdelen in 5 thema's. Deze thema's blijken voor leerkrachten in de onderbouw belangrijk in de bepaling of een leerling in stroom 1 of 2 onderwijs dient te ontvangen. Gekeken naar het aantal keer dat een thema in de discussie is genoemd, maakt dat een voorzichtige rangorde te maken is van de thema's. Met op 1 het meest genoemde thema en op 5 het minst genoemde thema. Dit zou er als volgt uit zien:

1. Zelfstandigheid.
2. Cognitief niveau.
3. Sociaal-emotioneel.
4. Concentratie en werkhouding.
5. Uitstroomperspectief.

Tenslotte worden ook punten benoemd die niet in een thema te verwerken zijn. Hieruit nemen we mee dat de leerkrachten aangeven dat het moeilijk is om het verschil tussen stroom 1 en 2 concreter te maken. Zij geven aan te denken dat het niet mogelijk is om een concreet schema of afstreepsysteem te maken hiervan. Een mogelijkheid is volgens hen wel het maken van meerdere stromen, stroom 1,2 en 3. Maar ook dan, geven zij aan, zullen er altijd gradaties blijven tussen klassen binnen een stroom.

Figuur 3.

Thema	Vr. 1: Wat zouden in de onderbouw belangrijke verschillen moeten zijn, volgens jullie, om te bepalen of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?	Vr. 2: Hoe zouden we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter kunnen maken?	Gezamenlijke discussie als samenvatting.
Concentratie en werkhouding (4x)	- concentratie(boog) - Concentratieboog	- Hoe zelfstandig m.b.t. werkhouding - 60 minuten, concentratie	
Cognitief niveau (6x)	- Uitstroomperspectief: doelen Leenweg - IQ (DLE) niet leidend - Niveau lezen, begrijpend lezen en rekenen	- Data aanpassen aan leenweg met juiste methodes.	- Begrijpend lezen, vinden wij heel hoog scoren omdat je eigenlijk pas echt dingen kunt leren zelf, kunt lezen als je een bepaald niveau hebt - qua gedrag, sociaal emotioneel echt stroom 2 leerlingen zijn, maar het leesniveau niet hebben of juist andersom leerlingen die een heel hoog leesniveau hebben maar gewoon echt sociaal emotioneel of belevingswereld gewoon op een heel ander vlak zitten.
Sociaal- emotioneel (5x)	- Sociaal emotionele ontwikkeling - Interesse/ belevingswereld → sociaal emotioneel - Omgaan met conflicten	- Hoeveel conflicten en hoe vaak hulp nodig om dit op te lossen?	- qua gedrag, sociaal emotioneel echt stroom 2 leerlingen zijn, maar het leesniveau niet hebben of juist andersom leerlingen die een heel hoog leesniveau hebben maar gewoon echt sociaal emotioneel of belevingswereld gewoon op een heel ander vlak zitten.
Zelfstandigheid (13x)	- Stroom 2 meer 'vrijheid' en leren zelfstandig dingen op te lossen. - Stroom 2 leerling moet meer inzicht in conflictsituaties hebben, of kunnen leren. Stroom 1 leerling heeft meer nabijheid nodig van begeleiders. - Mate van begeleiding - Bepaalde mate van zelfstandigheid - Kunnen dragen van zelfstandige verantwoordelijkheid - Zelfstandigheid	- Hoeveel conflicten en hoe vaak hulp nodig om dit op te lossen? - Hoe zelfstandig m.b.t. werkhouding - Hoe redzaam en zelfstandig? - Hoe gemakkelijk kun je iemand door de school sturen voor een boodschap. (hoeveel nabijheid nodig?) - Geen fysieke hulp - Zelfstandigheid → Melba 2 d (potentie) → Melba scoren.	- Wanneer ben je zelfstandig leerbaar?
Uitstroom-perspectief (2x)	- Uitstroomperspectief: doelen leerweg	- Uitstroomperspectief.	
Overig	- Alles is een combinatie van verschillende items. Binnen de 2 stromen heb je ook nog verschillende gradaties. Stroom 1 Ik is 'helpende' Stroom 2 Ik is 'begeleider'	- moeilijk om concreet te maken. - Je zou haast 3 stromen moeten hebben. Niet begr. Lezen/ matig begr. Lezen/ goed begr. Lezen + onder, midden en bovenbouw. - Vaak is gevoel en ervaringen van ouders en klassenleiding vorige school noodzakelijk.	- Zoo afhankelijk van elke leerling. - geen vast schema afstreeppuntensysteem van kunt maken. - zou je haast 3 niveaus moeten hebben. - 'Tussenstroom nog.' - Niet alleen onder, midden, bovenbouw.' - 'Ik denk 4, gewoon 2, 3, 4, 5.' Je hebt 4 profielen, waarom dan niet gewoon 4 stromen?

5. Conclusie.

In dit hoofdstuk zal ik aan de hand van de resultaten van het onderzoek en de theorie antwoord geven op de hoofdvraag van dit onderzoek:

Is er op het VSO waar ik werkzaam ben, bij leerlingen in de leeftijd tussen 13 en 15 jaar oud, een verschil in niveau tussen stroom 1 en 2 en hoe kunnen wij als school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2 concretiseren?’

Deelvragen in dit onderzoek zijn in het vorige hoofdstuk beantwoord. Hier zal ik deze vragen nogmaals beantwoorden, maar daarbij ook koppelen aan de theorie over het onderwerp.

1. Bij welke vakgebieden zijn in het leerlingvolgsysteem van het VSO, waar ik werkzaam ben, verschillen zichtbaar tussen leerlingen in stroom 1 en stroom 2?

Als je het gemiddelde van alle klassen van stroom 1 en 2 onderbouw naast elkaar zet, zie je een minimaal verschil bij de vakken: Werkhouding, lezen, rekenen en omgaan met media. Deze vakken liggen in stroom 2 onderbouw gemiddeld 2 doelen hoger dan in stroom 1. Dit zou verklaard kunnen worden met de onderwijsvisie van het VSO, die het grootste verschil tussen stroom 1 en 2 aanduidt met de tekst:

In stroom 2 zitten leerlingen die zich in meerdere mate kunnen ontwikkelen tot zelfstandigheid. Zij zullen in de toekomst geen voortdurende begeleiding en ondersteuning nodig hebben van volwassenen (Schoolgids VSO, 2011). Dit zou betekenen dat, als een leerling een goede werkhouding heeft, hij minder begeleiding en sturing nodig heeft. Als rekenen en lezen zich dan ook goed ontwikkelen, heeft een leerling nog minder begeleiding nodig. Hij kan de dingen immers steeds beter zelf lezen of uitrekenen. Door de goede ontwikkeling van het lezen en de goede werkhouding, kan de leerling zich sneller wegwijs maken op de computer. Hierdoor is minder begeleiding nodig bij het werk en kan een leerling naar stroom 2.

Als echter naar het gemiddelde van klas 1^e en 1f, hoge stroom 1 onderbouwklassen, en het gemiddelde van de stroom 2 onderbouwklassen gekeken wordt, is er haast geen verschil meer zichtbaar. De verschillen in vakgebieden zijn dan verdwenen.

De vraag is dan: Wat zorgt er in deze klassen voor dat een leerling toch naar stroom 1 of naar stroom 2 gaat? Geconcludeerd kan worden dat leerlingen en ouders hier dus gelijk hebben over de onduidelijkheid tussen stroom 1 en 2. Er kan hen geen concreet verschil getoond worden.

2. Wat vinden leerkrachten in de onderbouw belangrijke verschillen tussen stroom 1 en 2?

Vanuit de discussie komen 5 onderwerpen naar voren die voor de leerkrachten belangrijke verschillen zouden moeten zijn tussen stroom 1 en 2.

1. Zelfstandigheid.
2. Cognitief niveau.
3. Sociaal-emotioneel.
4. Concentratie en werkhouding.
5. Uitstroomperspectief.

Gekeken naar de theorie van het onderwijsconcept van onze school, is het passend dat zelfstandigheid hoog in de ranglijst staat. Er wordt in de theorie immers beschreven dat leerlingen in stroom 1 afhankelijk blijven van sturing en begeleiding van volwassenen en dat in stroom 2 leerlingen zitten die zich in meerdere mate kunnen ontwikkelen tot zelfstandigheid (Schoolgids VSO, 2011).

Opvallend is dat het uitstroomperspectief, dat volgens de theorie een belangrijk thema is bij de bepaling in welke stroom een leerling onderwijs dient te ontvangen, op plaats 5 in de ranglijst staat. Dit thema wordt door de leerkrachten wel benoemd, maar slechts twee maal. Voorzichtig zou hieruit geconcludeerd kunnen worden, dat het uitstroomperspectief nog niet genoeg leeft bij leerkrachten. De andere thema's in de ranglijst worden namelijk ook meegenomen in het ontwikkelingsprofiel.

Leerkrachten geven in de discussie aan dat zij denken dat het niet mogelijk is om het verschil tussen stroom 1 en 2 helemaal concreet te krijgen. Een mogelijkheid is volgens hen wel het maken van een extra stroom, waardoor makkelijker op uitstroomperspectief ingedeeld kan worden. Dit sluit goed aan op wat Stichting projecten speciaal onderwijs (2011) schrijft. Namelijk dat als je uitstroomperspectief, het uitstroomniveau en leerarrangementen aan elkaar koppelt je vanzelf leerroutes

krijgt. Zij spreken ook over drie leerroutes namelijk: Uitstroom arbeid, uitstroom beschermd wonen/werken en uitstroom dagbesteding.

3.Hoe ziet het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2?

Het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2 is volgens het zorgteam niet duidelijk genoeg. In theorie is dit duidelijk, maar in de praktijk blijkt dat de criteria nog niet concreet en duidelijk genoeg zijn. Met name bij uitstroomprofiel 3, is een overlap en worden leerlingen meer op gevoel ingedeeld. Het verschil zit volgens het zorgteam in verschillende punten: Zelfredzaamheid, zelfstandigheid en het reflecteren op eigen gedrag. Theorie geeft aan dat het verschil als volgt te beschrijven is: In stroom 1 wordt onderwijs gegeven aan leerlingen die een grote mate van ondersteuning nodig hebben. Leerlingen in stroom 1 blijven afhankelijk van sturing en begeleiding van volwassenen (Schoolgids VSO, 2011).

Belangrijke punten bij de indeling van leerlingen in stroom 1 en 2 zouden volgens het zorgteam moeten zijn: Het ontwikkelingsperspectief met uitstroomprofiel en de mate van ondersteuning daarbij. Belangrijk hierbij is het emotioneel aankunnen van de criteria en niet alleen het behalen ervan. Tevens worden genoemd: de mate van zelfredzaamheid, het nodig hebben van nabijheid en het inzicht hebben en kunnen anticiperen op eigen problematiek. Bij deze punten zie je veel overeenkomsten vanuit het algemeen model van menselijk functioneren (AAIDD, zie bijlage 1), waar het ontwikkelingsprofiel ook op gebaseerd is. In dit model worden namelijk meegenomen: Verstandelijke mogelijkheden, adaptief gedrag, gezondheid, participatie interactie & sociale rollen, context en de ondersteuning die een leerling nodig heeft.

De meningen van het zorgteam zijn verdeeld over het meenemen van vakgebieden uit het leerlingvolgsysteem bij de indeling van leerlingen. Degenen die aangeven dat hier wel naar gekeken moet worden vinden de vakgebieden: Zelfredzaamheid, sociaal gedrag, zelfbeeld en werkhouding hierin belangrijk. De eerste 3 vakgebieden worden ook meegenomen bij het bepalen van het ontwikkelingsperspectief. Echter wordt hier uitgegaan van de leerlijnen van het CED (ZML NOB, 2010). Eén persoon van het zorgteam geeft aan dat de leerlijnen van het VSO geen betrouwbaar beeld

geven en daarom niet meegenomen mogen worden. Reden hiervan kan zijn dat het VSO werkt met andere leerlijnen dan het CED. ZML NOB (2010) geeft echter wel aan dat de leerlijnen en tussendoelen die het VSO gebruikt, gebaseerd zijn op en te koppelen zijn aan de tussendoelen van het CED.

Ideeën die het zorgteam heeft om het verschil tussen stroom 1 en 2 concreter te maken zijn: Ten eerste meer onderbouwende screeningslijsten, observaties en meer ouderinformatie gebruiken. Ten tweede het verder uitwerken van het ontwikkelingsperspectief en deze koppelen aan doelen, om concrete eisen voor stroom ½ te kunnen beschrijven.

4. Wat vindt het zorgteam van orthopedagogen/ psychologen en teamleiders op school van de ideeën uit de theorie en van collega's om de indeling op een bepaalde manier te veranderen?

Stroom 1 en 2 indelen op niveau en doelen uit het handelingsplan, ziet het zorgteam niet zitten. Dit terwijl de theorie juist aangeeft dat het onderwijsrendement stijgt als gekeken wordt naar het aantal niveaus per groep (Stichting projecten speciaal onderwijs, 2011). Bij het idee over een brugklas ½ zijn de meningen wisselend. Sommige collega's zijn hierover juist erg positief, terwijl anderen dit niet zien zitten. In de theorie is weinig over dit idee terug te vinden. Ook over het indelen in stroom 1, 2 en 3 zijn de meningen van het zorgteam wisselend. Wel wordt aangegeven dat als je praat vanuit basisarrangementen 2, 3, 4, dit idee past binnen het ontwikkelingsperspectief. Leerkrachten benoemden dit idee ook. Gekeken naar de theorie sluit het goed aan op wat Stichting projecten speciaal onderwijs (2011) schrijft, dat als je uitstroomperspectief, uitstroomniveau en leerarrangementen aan elkaar koppelt je vanzelf leerroutes krijgt; Uitstroom arbeid, uitstroom beschermd wonen/werken en uitstroom dagbesteding. Het meest positief waren de leden van het zorgteam over het bepalen van de leerstijlen van onze leerlingen en hierop in te delen in stromen. Het VSO (2009) schrijft hier ook over dat de leerstijlen gekoppeld kunnen worden aan de stromen binnen het VSO. Tevens wordt in de vragenlijsten aangegeven dat combinaties van bovenstaande ideeën ook mogelijk kunnen zijn. Een andere collega geeft aan dat het misschien beter is om stroom 1 en 2 helemaal los te laten en alleen in de bovenbouw in te delen op uitstroombestemming en dit in de onderbouw nog te doen volgens de doelen uit het handelingsplan.

Antwoord op de hoofdvraag.

Terugkomend op de hoofdvraag van mijn onderzoek 'Is er op het VSO waar ik werkzaam ben, bij leerlingen in de leeftijd tussen 13 en 15 jaar oud, een verschil in niveau tussen stroom 1 en 2 en hoe kunnen wij als school het verschil tussen stroom 1 en stroom 2 concretiseren?', kan geconcludeerd worden dat er, bij leerlingen in de leeftijd tussen 13 en 15 jaar oud een minimaal verschil in niveau zichtbaar is, als gekeken wordt naar alle klassen van stroom 1. Het verschil is dan zichtbaar bij de vakken: Werkhouding, lezen, rekenen en omgaan met media. Wordt echter gekeken naar het verschil tussen de 'hoge' stroom 1-klassen en de stroom 2-klassen is geen verschil meer zichtbaar in niveau. Ouders en leerlingen hebben op dit punt dus gelijk als zij aangeven dat het verschil onduidelijk en niet concreet is. Zowel leerkrachten van de onderbouw als het zorgteam geven ook aan dat het verschil niet concreet genoeg is. Zij geven aan dat het verschil zeker concreter gemaakt kan worden, denken wel dat het nooit helemaal concreet en duidelijk te maken is. Punten die door leerkrachten belangrijk gevonden worden bij indeling van leerlingen in stroom 1 en 2 zijn: Zelfstandigheid, cognitief niveau, sociaal-emotioneel, concentratie/ werkhouding en uitstroomperspectief. Het zorgteam benoemt punten als: Het ontwikkelingsperspectief met uitstroomprofiel en de mate van ondersteuning daarbij, mate van zelfredzaamheid, het nodig hebben van nabijheid, het inzicht hebben in eigen problematiek en hierop kunnen anticiperen. Tevens worden de vakgebieden zelfredzaamheid, sociaal gedrag, zelfbeeld en werkhouding genoemd. Belangrijk vinden zij leerlingen de criteria emotioneel aankunnen en ze niet alleen kunnen uitvoeren.

Een manier om het verschil concreter te maken is volgens de leerkrachten, het maken van een extra stroom, waardoor makkelijker op uitstroomperspectief ingedeeld kan worden. Ook het zorgteam en de theorie zijn hierover positief.

Het zorgteam geeft ook nog andere opties, namelijk: Meer onderbouwende screeningslijsten, observaties en meer ouderinformatie gebruiken. Lijsten die gebruikt kunnen worden zijn Melba, SEO of zelfgemaakte lijsten om zelfredzaamheid, sociale vaardigheden en participatie maatschappij te scoren. Als tweede optie geven zij het verder uitwerken van het ontwikkelingsperspectief en dit koppelen aan doelen, dan kan concreter beschreven worden welke 'eisen' er bestaan voor stroom1/2. Ook ZML NOB (2010) schrijft dat het mogelijk is om te

koppelen aan doelen, maar dat dit nog niet uitgewerkt is. Ten slotte geven zij als optie om de leerstijlen van onze leerlingen te bepalen en hierop in te delen in stromen. Ook de theorie schrijft hierover dat de leerstijlen gekoppeld kunnen worden aan de stromen binnen het VSO.

6. Aanbevelingen.

Aanbevelingen voor de praktijk.

Na uitvoering van dit onderzoek adviseer ik het VSO om het ontwikkelingsprofiel dat nu gebruikt wordt, verder uit te werken. Dit profiel kan als startpunt dienen om criteria te maken voor de indeling van leerlingen. Neem de punten die in de conclusie vermeld staan, welke leerkrachten en het zorgteam belangrijk vinden bij indeling van leerlingen, mee in deze criteria. Ik adviseer tevens het profiel te koppelen aan de leerlijnen op school en waar nodig gebruik te maken van extra onderbouwende screeningslijsten en andere informatie om een concrete indeling te krijgen van de leerlingen.

Mijn tweede advies is nader te bekijken of het mogelijk is om een extra 'stroom' te maken op school en dit wellicht te combineren met het indelen van leerlingen op hun leerstijl. Zowel leerkrachten, het zorgteam als de theorie zijn hierover positief.

Aanbevelingen voor verder onderzoek.

In mijn aanbevelingen voor de praktijk adviseer ik om het profiel te koppelen aan de leerlijnen op school. Verder onderzocht zou kunnen worden of dit mogelijk is en in hoeverre het mogelijk is om over te stappen op de ZML-leerlijnen van de CED. Dit omdat koppeling aan het ontwikkelingsprofiel en methoden voor ZML dan gemakkelijker wordt.

Tenslotte adviseer ik het VSO om te onderzoeken in hoeverre de leerlijnen, die op dit moment gebruikt worden, leerkrachtafhankelijk zijn. Dit is in het onderzoek namelijk naar voren gekomen.

7. Evaluatie onderzoek.

Aangekomen bij het laatste hoofdstuk van dit onderzoeksverslag, zal ik hier terugkijken op het onderzoek en het proces hiervan. Allereerst wil ik stellen dat ik veel geleerd heb bij de uitvoering van dit onderzoek. Het proces is niet altijd vlot verlopen, maar hierdoor heb ik wel geleerd hoe om te gaan met tegenslagen en om daarna weer enthousiast aan de slag te gaan.

Ik ben dit onderzoek heel enthousiast gestart. De onduidelijkheid over het verschil tussen stroom 1 en 2 frustreerde me enorm en ik was blij dat ik hier met dit onderzoek wat aan kon doen. Dit enthousiasme zorgde er echter wel voor dat ik al snel door de bomen het bos niet meer zag. Ik was zonder concreet plan aan de slag gegaan, stelde veel te grote doelen en wist niet goed waar ik moest beginnen en hoe ik dit het best kon doen. Gelukkig zorgde de bijeenkomsten op school ervoor dat ik wat geremd werd en eerst een plan ging maken met reëlere doelen. Hierna kwam mijn enthousiasme weer terug. Ik ben gestart met het zoeken en verwerken van literatuur over mijn onderwerp en ben pas daarna begonnen met het verzamelen van gegevens. Nu, aan het einde van dit onderzoek, ben ik blij dat ik een goed onderzoeksplan heb gemaakt en hiermee aan de slag ben gegaan. Ik ben tevreden met het resultaten van het onderzoek en heb zelfs al gezien dat het zorgteam hier ook mee bezig is geweest voor de indeling van leerlingen voor volgend schooljaar.

In elk onderzoek krijg je echter te maken met tegenslagen of zaken die je achteraf anders had willen doen. Dit was ook in dit onderzoek het geval. Ik zal kort uitleggen wat deze tegenslagen waren en wat ik in een volgend onderzoek anders zou doen. Ik startte het onderzoek door achtergrondinformatie te zoeken over het onderwerp van mijn onderzoek. Het bleek echter lastiger dan ik dacht om theorie te vinden over de indeling van ZML-leerlingen in stromen of niveaus. Gelukkig kreeg ik bij het zoeken van deze theorie ook hulp van onze orthopedagogen en psycholoog. Door zelf op zoek te gaan en hun theorie te gebruiken, had ik uiteindelijk toch genoeg achtergrondinformatie om mijn onderzoek te starten. Bij het verzamelen van de gegevens voor mijn onderzoek, bleek het lastig om een datum te prikken voor de discussie met de onderbouwleerkrachten. Een aantal keer had ik een datum geprikt,

maar door drukte en andere prioriteiten was het nodig de datum een aantal maal te verzetten. Om de discussie toch binnen de tijd van het onderzoek gevoerd te kunnen hebben, heb ik er toen voor gekozen een afdelingsoverleg te wijden aan de discussie. Niet alle leerkrachten konden hier toen bij aanwezig zijn, maar voor het onderzoek was het aantal leerkrachten dat wel aanwezig was voldoende.

De doelstelling die ik had voor dit onderzoek om aan het einde van het onderzoek te weten wat, op het VSO, de specifieke verschillen tussen stroom 1 en 2 zijn en om de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter gemaakt te hebben, heb ik niet helemaal gehaald. Mijn doelstelling bleek uiteindelijk te groot binnen het tijdsbestek van mijn meesterstuk en niet passend door de resultaten van het onderzoek. Wel heb ik gezorgd voor antwoord op mijn onderzoeksvraag. Ik ben van mening dat de school hiermee voldoende informatie heeft om verder te kunnen met dit onderwerp. Ik hoop dan ook dat zij mijn aanbevelingen lezen en hier wat mee gaan doen. Hierbij kom ik meteen op een punt dat ik in een volgend onderzoek zeker anders zou doen. Ik ben van mening dat ik betrokkenen gedurende dit onderzoek onvoldoende geïnformeerd heb over de stand van zaken. Ik heb gedurende het onderzoek met name contact gehad met één psycholoog op school. Met hem heb ik de stand van zaken vanuit mijn onderzoek geregeld besproken. Met de anderen op school heb ik dit te weinig gedaan. De reden hiervan is waarschijnlijk mijn eigen perfectionisme. Ik wilde de anderen op school geen halve informatie geven. Het leek me beter om te wachten tot ik al mijn resultaten verwerkt had en daarna een presentatie te geven waarin ik het proces van het onderzoek beschreef en daarna de resultaten en conclusie gaf. Achteraf gezien denk ik dat het beter was geweest om al tijdens het proces contact te zoeken met de betrokkenen op school en hen te informeren over de stand van zaken. Resultaten van mijn onderzoek hadden dan al meegenomen kunnen worden in vergaderingen en meningen van betrokkenen had ik dan weer mee kunnen nemen in mijn onderzoek. Gelukkig heeft de psycholoog, die ik wel op de hoogte heb gehouden van de resultaten, deze resultaten meegenomen in vergaderingen binnen het zorgteam. Dit heeft er voor gezorgd dat mijn resultaten meegenomen worden in de indeling van leerlingen voor volgend schooljaar. Erg fijn en voor mij een goed leerpunt om betrokkenen in een volgend onderzoek zelf en vaker te informeren.

In het begin van deze evaluatie heb ik al verteld dat ik veel geleerd had bij de uitvoering van dit onderzoek. In hetgeen ik hierboven al verteld heb, komt hiervan al één en ander naar voren. Toch wil ik nog even een aantal punten benoemen die ik geleerd heb in dit onderzoek. Ten eerste heb ik meer geleerd over het doen van kwalitatief onderzoek. Ik weet nu dat je eerst echt moet starten met een goed onderzoeksplan en je je doelen klein moet houden. Ook heb ik geleerd dat je mensen de tijd moet gunnen om een vragenlijst in te vullen en je een discussie ervan te voeren, in goed overleg, moet plannen. Tenslotte heb ik geleerd dat je, om een goed en duidelijk onderzoeksverslag te schrijven, je daar veel tijd aan moet besteden en je het verslag het best nog een aantal keer na kunt lezen om het goed leesbaar te maken voor lezers. Ook heb ik meer geleerd over het beleid van een school. Hoe zit het zorgplan nu eigenlijk in elkaar, waar is het ontwikkelingsprofiel op gebaseerd. Natuurlijk wist ik hier al wat van, maar nu heb ik hierover meer achtergrondinformatie gelezen en ben ik er zelf mee aan de slag gegaan. Een leerdoel voor dit onderzoek was voor mezelf ook gesprekken met het team stimuleren en hierin een leidende rol kunnen spelen. Vooral met het voorbereiden, uitvoeren en verwerken van de discussie heb ik hieraan gewerkt. Ik denk hierdoor in de toekomst zekerder te zijn in gesprekken met collega's en hierbij ook aan te kunnen geven dat ook geluisterd moet worden naar collega's die wat stiller zijn. Natuurlijk leer je zoiets niet door alleen een discussie te voeren, maar ik denk wel dat dit voor mij een goede start is geweest om dit vaker te doen. Al met al ben ik tevreden over het proces en het resultaat van dit onderzoek. Ik heb er veel van geleerd en denk dat de school ook iets kan met mijn resultaten. Ik zou het leuk vinden om te zien dat mijn resultaten op school meegenomen worden bij de indeling van leerlingen en wil er graag over mee blijven denken!

Nawoord.

Eindelijk is het dan zover, het einde van dit onderzoek. Zoals ik in de evaluatie al schreef ben ik erg blij met het proces en de resultaten van dit onderzoek. Aan het begin van dit schooljaar ben ik gestart met dit onderzoek en nu bijna aan het einde van dit schooljaar is het verslag klaar. Ik ben tot dit onderzoek gekomen doordat ik zelf, in mijn dagelijkse praktijk, aanliep tegen de onduidelijkheid tussen stroom 1 en 2. Ik heb dit onderzoek uitgevoerd met hulp van vele mensen binnen en buiten het VSO. Ik ben de mensen die me geholpen hebben bij dit onderzoek dan ook erg dankbaar. Door hen hulp en feedback is dit onderzoek, naar mijn mening, namelijk beter en betrouwbaarder geworden. Daarom wil ik in dit nawoord een aantal mensen bedanken.

Allereerst wil ik mijn medestudenten en critical friends, Dorothé en Femke bedanken. Hen kon ik altijd mailen met de vragen die ik had. Ook gaven ze me goede feedback waardoor ik weer verder kon met mijn onderzoek.

Tevens wil ik Karin, mijn meesterstuk begeleidster, bedanken voor alle hulp en feedback die ze me gegeven heeft tijdens het proces van het onderzoek. Niet alleen tijdens bijeenkomsten op de opleiding, maar ook via de mail kreeg ik van haar goede tips, ideeën en feedback. Binnen het VSO wil ik het zorgteam van orthopedagogen, psychologen en teamleiders bedanken voor het invullen van de vragenlijst die ik gegeven heb. Ik wilde de vragenlijst graag voor een bepaalde datum terug en bleef erg pushen. Ik wil hen daarom bedanken dat ze allen de vragenlijst hebben ingevuld! Psycholoog Rolf en orthopedagoge Suze wil ik extra bedanken. Zij hebben me met name bij de start, maar ook tijdens het onderzoek goed geholpen. Ze hebben meegedacht bij het maken van mijn onderzoeksplan, geholpen bij het zoeken van theorie en geholpen bij de uitwerking van deelvraag 1. Bedankt voor de tijd die jullie voor me vrijgemaakt hebben!

Binnen het VSO wil ik ook de leerkrachten van de onderbouw die de discussie mee gevoerd hebben bedanken. Ik vond het erg fijn dat zij hier tijd voor vrijgemaakt hebben en deze discussie ook serieus mee gevoerd hebben!

Mocht ik mensen zijn vergeten te bedanken, dan wil ik dat bij deze nog doen. Iedereen die op één of andere manier betrokken was bij dit onderzoek, of mensen die me emotioneel gesteund hebben als het onderzoek even niet ging zoals ik het wilde, bedankt!

Saskia

Janssen

Geraadpleegde literatuur.

Bos, C. (2009). *Opbrengstgericht werken. Het opstellen van een ontwikkelingsperspectief*. Tijdschrift Pulse, 4, 14-17.

Ceci, S.J. (1996). *On intelligence. A bioecological treatise on intellectual development*. Cambridge: Harvard University Press.

CED-groep (2009). *Haal het beste uit iedere leerling met Onderwijscontinuüm CED-Groep*. Rotterdam: CED-groep.

CED groep (2011). *Website CED groep*. Rotterdam: CED groep.

Leerlingvolgsysteem Stedelijk VSO 's-Hertogenbosch: Datacare.

- Theoretische bronnen:

Pameijer, N. (2011). *Waarom een ontwikkelingsperspectief meer is dan IQ en leerrendement*. Tijdschrift Orthopedagogiek: Onderzoek en praktijk, 50, 461-472.

Radema, D., Slaats, W. & Snaterse, R. (2011). *Naar hogere leeropbrengsten met het NOB-profiel*. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 50, 549-559.

Stedelijk VSO 's-Hertogenbosch (2009). *Notitie onderwijsconcept Stedelijk VSO 's-Hertogenbosch*. 's-Hertogenbosch: Stedelijk VSO 's-Hertogenbosch.

Stedelijk VSO 's-Hertogenbosch (2011). *Schoolgids 2011-2012*. 's-Hertogenbosch: Stedelijk VSO 's-Hertogenbosch.

Stichting projecten speciaal onderwijs (2011). *Duiden en doen. Versie ZML en MG (cluster 3)-SO/VSO*. Utrecht: Stichting projecten speciaal onderwijs.

ZML Noordoost Brabant (Januari 2010). *Ontwikkelingsperspectieven en leerlijnen in beeld*. Niet gepubliceerde versie ten behoeve van overleg, Stichting ZML Noordoost Brabant, Noordoost Brabant.

ZML Noordoost Brabant (juli 2010). *Invulwijzer ontwikkelingprofiel @ ZML Noordoost Brabant juli 2010*. Niet gepubliceerde versie, Stichting ZML Noordoost Brabant, Noordoost Brabant.

ZML Noordoost Brabant (November 2010). *Handleiding Ontwikkelingsprofiel ZML Noordoost Brabant. Het ontwikkelingsprofiel van een leerling*. Niet gepubliceerde conceptversie, Stichting ZML Noordoost Brabant, Noordoost Brabant.

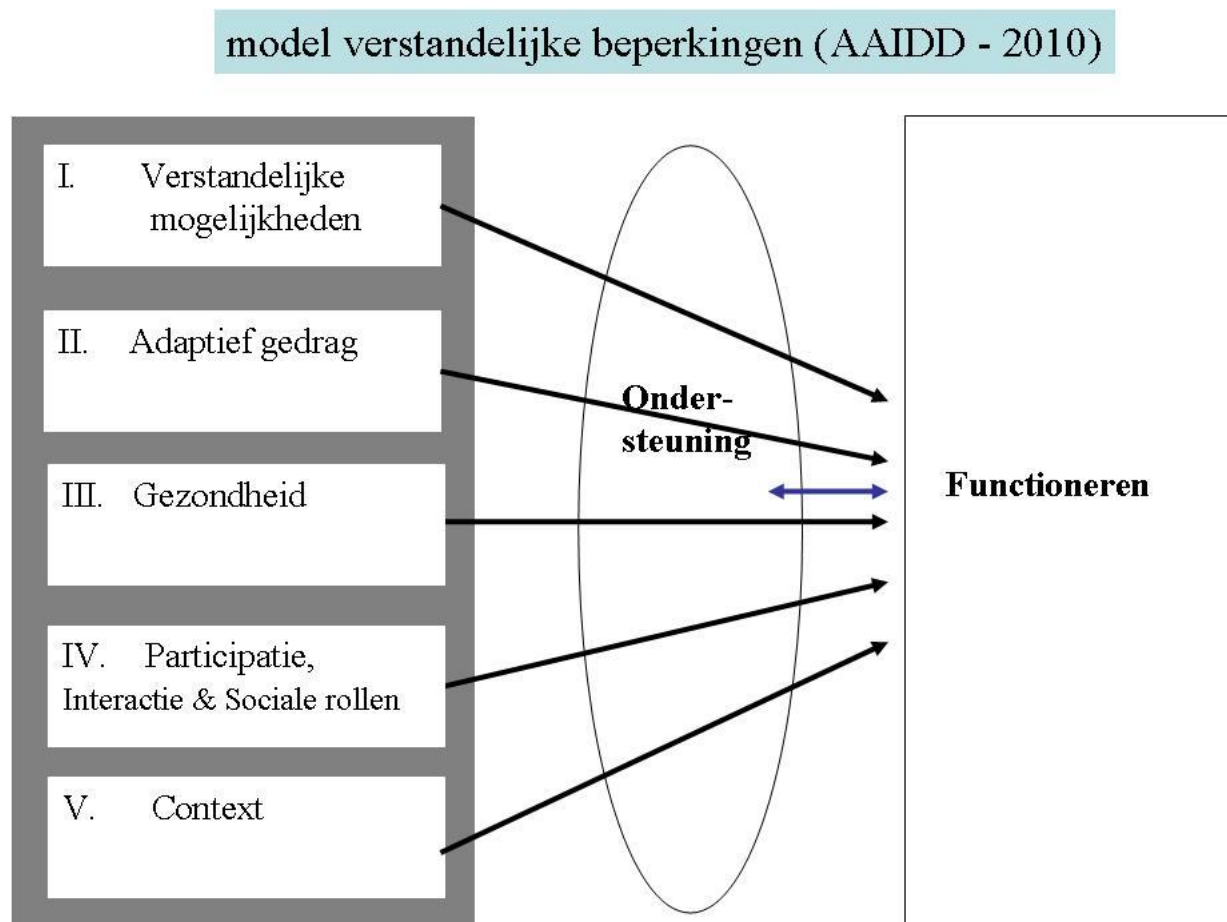
ZML Noordoost Brabant (november 2010). *Ontwikkelingprofiel @ ZML Noordoost Brabant*. Niet gepubliceerde versie, Stichting ZML Noordoost Brabant, Noordoost Brabant.

Zon, W. van. (2011). *Bouwstenen voor het vso (conceptversie). Uitstroomprofiel dagbesteding*. Enschede: SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling.

Bijlagen.

Bijlage 1.

Het AAIDD model.

Bijlage 2. Uitwerking documentanalyse.

Gemiddelde stroom 1-klassen.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Vakgebied	Gemiddelde per klas str. 1						Gemiddelde per vakgebied str. 1	gem. 1e/1f hoog niveau	
2		1A	1B	1C	1D	1E	1F			
3	Zelfredzaamheid	8,654761893	9,333333333	9,333333333	8,666666667	10	10	9,331349204	10	
4	Zelfbeeld	7,466666667	8,035714286	7,833333333	7,821428571	9,0625	7,856862769	8,012750938	8,459681385	
5	Sociaal gedrag	9,370000013	10,71428571	9,933333333	9,535714286	10,921875	10,91176471	10,23116218	10,91681985	
6	Werkhouding	8,211111101	9,964285714	8,4	8,571428571	9,927083313	9,852941176	9,154474979	9,890012245	
7	Spelontwikkeling	9,267857143	10,07142857	9,916666667	8,8125	11,45454545	10,6875	10,03508297	11,07102273	
8	Functieontwikkeling	9,583333333	10,2	9,633333333	9,277777778	10,5	10,40909091	9,933922559	10,45454545	
9	Mondelinge Taal	9,588888868	11	9,966666667	9,571428571	11,46875	11,08823529	10,44732823	11,27849265	
10	Lezen	9,290476163	11,44047621	9,805555534	9,678571429	13,64999998	14,09687501	11,32699239	13,87343749	
11	Schrijven	7,161111101	9	7,233333333	8,357142857	11,1875	11,01764713	8,99278907	11,10257356	
12	Spelling	9,05	10,625	9,833333333	9,590909091	11,6875	13,15625	10,6571654	12,421875	
13	Rekenen	7,525555547	10,05714287	8,007777786	8,428571429	11,09375	11,99111112	9,517318125	11,54243056	
14	Orientatie op tijd	6,8	8,476190465	7,120000013	7,607142857	9,625	10,73333333	8,393611111	10,17916667	
15	Ruimtelijke oriëntatie	8,380952392	9,307692308	8,966666667	9	11,25	10,82352941	9,621473463	11,03676471	
16	Aardrijkskunde	8,5	9,5	8,366666667	9,666666667	11,23958331	10,16428573	9,572867062	10,70193452	
17	Bewegingsonderwijs	8,755555534	9,424999986	9,09333334	9,589285714	10,28125	10,40784314	9,592044619	10,34454657	
18	Omgaan met media	7,998888874	10,075	9,611428579	10,37755101	12,53125	12,46875	10,51047808	12,5	
19	Natuuronderwijs	11	8,85	7	8,166666667	11,03125	10,16666667	9,369097222	10,59895833	
20	Engels	12	12,16666667			12,46875	14	12,65885417	13,234375	
21										
22	Gemiddelde str. 1 =							9,853264543		
23										

Gemiddelde stroom 2-klassen

	A	B	C	D	E
1	Vakgebied	Gemiddelde per klas str. 2		Gemiddelde per vakgebied str. 2	
2		2A	2B		
3	Zelfbeeld	8,710526316	9,138888889	8,924707602	
4	Sociaal gedrag	11,17105263	12,11764706	11,64434985	
5	Werkhouding	10,63157895	11,52777778	11,07967836	
6	Spelontwikkeling	10,5	10,75	10,625	
7	Functieontwikkeling	10,6	10,68181818	10,64090909	
8	Mondelinge Taal	11,5	12,02777778	11,76388889	
9	Lezen	12,37850872	13,72592592	13,05221732	
10	Schrijven	10,27192984	10,94444444	10,60818714	
11	Spelling	11,56578947	12,85294118	12,20936533	
12	Rekenen	11,17719299	12,12592591	11,65155945	
13	Orientatie op tijd	9,328947368	10,42401959	9,876483479	
14	Ruimtelijke oriëntatie	10,49122805	11,08823529	10,78973167	
15	Aardrijkskunde	10,56578942	11,00462961	10,78520952	
16	Engels	12,625	13,5	13,0625	
17	Bewegingsonderwijs	10,80526317	10,86111111	10,83318714	
18	Omgaan met media	11,94736842	12,57222223	12,25979533	
19	Natuuronderwijs	9,576923077	9,433333333	9,505128205	
20					
21	gemiddelde str. 2 =			11,13599402	

Vershil tussen alle stroom 1-klassen en de stroom 2-klassen.

	A	B	C	D	E
1	Vakgebied				
2		Gemiddelden stroom 1	Gemiddelden stroom 2	Vershil.	
3	Zelfredzaamheid	9,331349204			
4	Zelfbeeld	8,012750938	8,924707602	0,911956664	
5	Sociaal gedrag	10,23116218	11,64434985	1,41318767	
6	Werkhouding	9,154474979	11,07967836	1,925203381	
7	Spelontwikkeling	10,03508297	10,625	0,58991703	
8	Functieontwikkeling	9,933922559	10,64090909	0,706986531	
9	Mondelinge Taal	10,44732823	11,76388889	1,31656066	
10	Lezen	11,32699239	13,05221732	1,72522493	
11	Schrijven	8,99278907	10,60818714	1,61539807	
12	Spelling	10,6571654	12,20936533	1,55219993	
13	Rekenen	9,517318125	11,65155945	2,134241325	
14	Oriëntatie op tijd	8,393611111	9,876483479	1,482872368	
15	Ruimtelijke oriëntatie	9,621473463	10,78973167	1,168258207	
16	Aardrijkskunde	9,572867062	10,78520952	1,212342458	
17	Bewegingsonderwijs	9,592044619	10,83318714	1,241142521	
18	Omgaan met media	10,51047808	12,25979533	1,74931725	
19	Natuuronderwijs	9,369097222	9,505128205	0,136030983	
20	Engels	12,65885417	13,0625	0,40364583	
21					
22					

Vershil 'hoge' stroom 1-klassen en stroom 2-klassen.

	A	B	C	D	E	F	G
1	Vakgebied						
2		Gemiddelden stroom 1	Hoog stroom 1	Gemiddelden stroom 2	Vershil str. 1 - 2	verschil hoog str. 1 - 2	
3	Zelfredzaamheid	9	(1 leerling)	10		gebaseerd op 1 lln. -10	
4	Zelfbeeld	8	8	9	1	0	
5	Sociaal gedrag	10	11	12	1	1	
6	Werkhouding	9	10	11	2	1	
7	Spelontwikkeling	10	11	11	1	0	
8	Functieontwikkeling	10	10	11	1	0	
9	Mondelinge Taal	10	11	12	1	0	
10	Lezen	11	14	13	2	-1	
11	Schrijven	9	11	11	2	0	
12	Spelling	11	12	12	2	0	
13	Rekenen	10	12	12	2	0	
14	Oriëntatie op tijd	8	10	10	1	0	
15	Ruimtelijke oriëntatie	10	11	11	1	0	
16	Aardrijkskunde	10	11	11	1	0	
17	Bewegingsonderwijs	10	10	11	1	0	
18	Omgaan met media	11	13	12	2	0	
19	Natuuronderwijs	9	11	10	0	-1	
20	Engels	13	13	13	0	0	
21							
22							

Bijlage 3: Uitwerking discussie.

Discussie met leerkrachten van stroom 1 en 2 onderbouw.

Vorbereiding discussie:

Discussiedelen	Planning
Inleiding	- Welkom Iedereen bedanken dat ze deel willen nemen aan deze discussie. Dat dit mij enorm helpt bij het uitvoeren van mijn onderzoek. - Huishoudelijke mededelingen Om de discussie goed te leiden heb ik een timer meegenomen. Dit is om de tijd goed te bewaken en ervoor te zorgen dat de onderwerpen die ik wil bespreken ook besproken worden. - Onderwerp van discussie Het onderwerp van deze discussie is het verschil dat er is tussen stroom 1 en 2. Mijn doel is dat ik aan het einde van deze discussie van jullie meer weet over hoe jullie dit verschil zien en wat jullie daarin belangrijk vinden. Het is voor mij belangrijk om dit te weten, omdat ik hierover onderzoek aan het doen ben. Ik wil proberen dit verschil concreter te maken en hiervoor heb ik jullie hulp nodig. - Geplande structuur van discussie De discussie zal er dadelijk als volgt uitzien. Jullie splitsen dadelijk op in tweetallen. Ik leg dan de eerste vraag aan jullie voor, als deze niet duidelijk is kan ik deze voor jullie verduidelijken. Met z'n tweeën discussier je over een antwoord op deze vraag. Als je er samen uit bent gekomen, schrijf je op een memoblaadje wat jullie antwoord is geworden. Na plusminus 8 à 10 minuten leg ik jullie nog een vraag voor. Ook over die vraag discussier je met z'n tweeën. Het antwoord schrijf je op een ander memoblaadje. Ook hiervoor krijg je plusminus 8 à 10 minuten. Als je beide memoblaadjes klaar hebt, plak je het memoblaadje van vraag 1 bij de flap die hoort bij vraag 1 en het andere memoblaadje bij vraag 2. De antwoorden op de memoblaadjes bespreken we samen. Ik vraag hierbij om reacties of soms om verduidelijking. Hierna volgt een korte samenvatting van mij en bedank ik

	iedereen voor zijn/haar aanwezigheid. Ik vind het belangrijk dat we tijdens deze discussie respect hebben voor elkaar. We laten elkaar uitpraten, luisteren naar elkaar en laten ieders mening in zijn of haar waarde. Dit om er met name voor te zorgen dat iedereen zich op zijn gemak voelt en zijn/haar mening ook kan aangeven en het voor mij mogelijk te maken de discussie goed te leiden en de tijd te bewaken.
Beeldvorming	Feitelijke informatie over het thema geven. Ik ben op dit moment onderzoek aan het doen naar het verschil tussen stroom 1 en 2. Ik ben aan het onderzoeken waar het verschil hem nou eigenlijk echt in zit en hoe we dit concreter kunnen maken voor ouders, leerlingen en misschien ook wel voor onszelf. Daarom wil ik met jullie de discussie aangaan over wat jullie als leerkrachten nu echt belangrijk vinden bij de indeling in stroom 1 en 2.
Meningsvorming	Meningen uitwisselen en bespreken. Hierbij zijn de leerkrachten in tweetallen verdeeld. Ik leg een vraag voor, laat hen discussiëren over deze vraag en het antwoord opschrijven op een memoblaadje. Hiervoor plan ik ongeveer 8 à 10 minuten per vraag. Dit doe ik met twee vragen. Hierna plakken de leerkrachten de memoblaadjes op een flap-over en worden de antwoorden nog kort besproken, verduidelijkt en kunnen hier nog reacties op gegeven worden. Hiervoor plan ik 10 minuten. De vragen: Wat zouden in de onderbouw belangrijke verschillen moeten zijn, volgens jullie, om te bepalen of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat? 8 à 10 minuten. Hoe zouden we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter kunnen maken? (Bijvoorbeeld een vast schema...wat zou daarin moeten staan?) 8 à 10 minuten.
Afsluiting	- Samenvatting en conclusies Ik maak een korte samenvatting van de discussie en vertel kort hoe ik de discussie vond gaan. Ook geef ik aan wat ik denk te kunnen met hetgeen dat uit de discussie is gekomen. - Dankwoord

	Ik bedank iedereen hartelijk dat ze deel wilden nemen aan deze discussie. Ik geef hierbij aan dat ze me hierbij enorm geholpen hebben bij mijn onderzoek.
--	---

Discussie uitgewerkt:

Aanwezig: Saskia(gespreksleider), Jo., Kr., An.,Li.,Su.,Ne.,Pa.
Allen leerkracht onderbouw in stroom 1 of 2.

Gespreksleider: 'Super fijn dat jullie allemaal wilde komen, maar dat hadden jullie al wel gemerkt aan mij. Ik dacht ik doe dit als eigenlijk afdelingsoverleg gepland staat'....'Kijk je bent nog op tijd!'

Kris: 'Gelukkig!'

Gespreksleider: 'Je hebt ook nog iets lekkers!'

Kris: 'Ik ruik het!'

Gespreksleider: 'Maar uhm...ik moet voor mijn onderzoek...ja voor mijn opleiding moet ik als afstuderen een onderzoek doen. En dat moest iets zijn waar je tegenaan loopt. Iets waar je in de praktijk tegen aan loopt. En ik loop er in de klas nogal veel tegenaan, dat leerlingen niet snappen waarom ze nu eigenlijk in stroom 1 zitten en wat nu eigenlijk precies het verschil is tussen stroom 1 en 2, kun je nooit goed, duidelijk uitleggen aan ouders en aan leerlingen. Het zijn allemaal een beetje vage begrippen, tenminste vind ik en vandaar eigenlijk uh...ik ben nu eigenlijk aan het onderzoeken om te kijken of dit concreter kan, want ik zelf vind dat dit niet concreet en duidelijk is. En van jullie eigenlijk uh..heb ik dadelijk een soort discussietje en ik heb twee vragen die ik met jullie wil bespreken. En dat doen we dadelijk als volgt: Ik heb jullie in groepjes van twee of drie ingedeeld en dan krijg je in je groepje een vraag..hier ga je het met z'n twee of drieën over hebben. Je krijgt dan memoblaadjes en dan schrijf je het antwoord of de antwoorden kort in steekwoorden op het memoblaadje. Dit doen we ongeveer 8 à 10 minuutjes, misschien wel korter, dat ligt eraan hoeveel tijd jullie ervoor nodig hebben. En uhm...voor de volgende vraag weer, en dan aan het einde hangen we de memoblaadjes daar bij vraag 1 of vraag 2. Dan wil ik het daar even kort met jullie over hebben, omdat als we met z'n allen meteen gaan discussiëren dan wordt het en veel te lang en veel te onduidelijk. Ja?'

Collega's: Knikken.

Gespreksleider: 'Dan gaan we beginnen. Doet hij het zo? Ja, ik heb gewoon een beetje gekeken naar mensen die, niet altijd met elkaar werken, want uh...Lisanne en Andreas en jullie ook, jullie zien elkaar niet veel, dan krijg je niet als het bijvoorbeeld duopartners zijn dat iedereen al meteen hetzelfde denkt...dus vandaar. Je moet maar even kijken of je zo wilt blijven zitten of dat je samen even ergens anders wilt gaan zitten, wat je fijn vindt. '

Collega's: Wat geroezemoes, groepjes aan het maken, daarna weer stil.

Gespreksleider: 'Ik zal eerst even de memoblaadjes geven, dat is wel makkelijk. Ik geef er nu even twee per groepje, als je er nog meer nodig hebt moet je dit maar aangeven. '

Tijdens het uitdelen wat geroezemoes.

Gespreksleider: 'Goed, de eerste vraag...die ik uh...ik zal hem eerst even toelichten want anders wordt het denk ik lastig. Ik heb voor jullie als eerste vraag: Wat zouden

in de onderbouw, want ik ben met name aan het kijken voor de onderbouw, omdat het anders te groot wordt. Wat zouden in de onderbouw belangrijke verschillen moeten zijn, niet zoals ze nu zijn, maar wat vinden jullie dat belangrijke verschillen zouden moeten zijn, tussen stroom 1 of 2, om dat eigenlijk te bepalen waar een leerling naar toe gaat. En dat is inderdaad best een lastige vraag misschien, maar wat vind jij daarin belangrijk? Stel je zou moeten bepalen welke leerlingen komen in 1 of 2, wat vind jij daarin belangrijk. En uhm...ja jullie gaan het daar met elkaar over hebben, hebben jullie ideeën. Misschien ben je meteen klaar en heb je het gelijk opgeschreven, ook prima. Dan hebben we het er dadelijk over. ‘

Collega's gaan direct in gesprek met elkaar over deze vraag. Gespreksleider loopt rond en luistert of de groepjes eruit komen. Af en toe geef ik een algemene opmerking bijvoorbeeld dat het ook thema's zouden kunnen zijn.

Gespreksleider: ‘Hé kunnen we door naar de volgende vraag of zijn jullie nog druk bezig?’

Discussie gaat nog even een paar minuutjes door.

Gespreksleider: ‘Hé we gaan naar de volgende vraag jongens. Anders dan duurt het heel lang. Is het hier warm?’

Collega's: ‘Ja!’

Gespreksleider: ‘Ja he, ik zal dadelijk even het raam open zetten...haha. Ik zie iedereen rood worden! Hé, ik heb de tweede vraag die sluit eigenlijk een beetje aan dus daarom doen we die, ik ga niet eerst bespreken en dan...We doen eerst gewoon de twee vragen. En uh...dat is die: Hoe zouden we, en dat is denk ik nog een lastigere vraag. Hoe zouden we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter kunnen maken? Want ik heb jullie nou ook al allemaal gehoord en je hebt bepaalde dingen waarvan je denkt die moeten, dat zou bepalend moeten zijn dat een leerling naar stroom 1 of naar stroom 2 gaat, maar kunnen we dat ook concreet maken? Kunnen wij bijvoorbeeld een vast schema maken en wat zou daarin moeten staan? Of kunnen we het op een andere manier?’

Collega's: ‘En dat moet op 1 memoblaadje?’

Gespreksleider: ‘Nee hoor, ik heb er nog genoeg!’

Extra memoblaadjes worden uitgedeeld en de collega's gaan weer in gesprek met elkaar. Gespreksleider loopt weer rond en luistert of de groepjes eruit komen. In het begin worden nog verduidelijkingvragen gesteld, later is iedereen in gesprek met elkaar.

Als de collega's klaar zijn hangen ze hun memoblaadjes op de flaps die klaarhangen en gaan weer bij elkaar zitten.

Gespreksleider: ‘Uhm even kort, want ik ga niet alles bespreken, maar even kort uhm..wil er iemand al iets toevoegen sowieso? Iets waarvan je zegt dat is heel erg opvallend of...’

Kris: ‘We kunnen eigenlijk heel kort zijn over wat er op ons briefje staat, uhm...als laatste hadden we ook vooral het is **zoo afhankelijk van iedere leerling**. Wij denken niet dat je een schema kunt maken waarin je kunt scoren, want wij vinden bijvoorbeeld **begrijpend lezen, vinden wij heel hoog scoren omdat je eigenlijk pas echt dingen kunt leren zelf, kunt lezen als je een bepaald niveau hebt**. Uhm...dus ja

ben je dan leerbaar in boeken, ben je dan zelfstandig leerbaar..dat is eigenlijk een beetje het probleem, maarja daar staat ook tegenover, er zijn ook leerlingen die qua gedrag, sociaal emotioneel echt stroom 2 leerlingen zijn, maar het leesniveau niet hebben of juist andersom leerlingen die een heel hoog leesniveau hebben maar gewoon echt sociaal emotioneel of beleavingswereld gewoon op een heel ander vlak zitten. Maar ja, wij waren het er eigenlijk over eens dat je geen vast schema afstreep/puntensysteem van kunt maken.

Gesprekleider: 'Nee, maar dat zou ook best kunnen maar we gaan gewoon kijken van kunnen we er iets van maken, want het kan best zijn dat het altijd gewoon een beetje vaag en onduidelijk. Ja, vaag en onduidelijk niet, voor ons dat het wel duidelijk is maar dat je toch per leerling kijkt wordt het 1 of 2. Enn...maarja misschien kun je wel bepaalde vaste punten hebben of zo, nou die hebben we in principe ook natuurlijk met uitstroomprofiel en zo he...het ontwikkelingsprofiel dat we nu gebruiken. Dat is sowieso wel fijn en uhh..ik had het er verder met Lianne toevallig over dat het ontwikkelingsprofiel, dat is op zich wel duidelijk, maar je hebt dan profiel 3, uitstroomprofiel 3 en dat is dan altijd een twijfelgeval hè gaat die naar 1 of gaat die naar 2.'

Collega's: 'ja, ja, ja.'

Gespreksleider: 'En dan merk je ook dat die leerlingen met name ook heel erg uhh..ja blijven zitten in dat niet accepteren dat en uhh..'

Susanne: 'Wat dat betreft hadden wij ook daar ook nog staan van eigenlijk zou je haast 3 niveaus moeten hebben.'

Kris: 'Tussenstroom nog.'

Gesprekleider: 'Ja.'

J: '4 niveau's.'

K: 'Niet alleen onder, midden, bovenbouw.'

J: 'Ik denk 4, gewoon 2, 3, 4, 5.'

Gesprekleider: 'Ja..'

S: 'Ja wij hadden meer zo van uh...de groep die nu nog..'

J: 'Je hebt 4 profielen, waarom dan niet 4, waarom ga je dat terugbrengen naar 3? Wat rechtvaardigt jou om dat te doen? Dat zou ik denken hoor.'

Gesprekleider: 'Ja je ziet, want je ziet hier met name leerlingen die ontwikkelingsprofiel of uitstroomprofiel 2, 3, 4, die zie je met name hier. En dan 5 zien wij nou nog af en toe, omdat dat die cluster 4 leerlingen waren eigenlijk. En 1 die kunnen wij hier niet bedienen, die horen in de zorgklassen. Dus dat zou wel een optie zijn. Ik wilde eigenlijk even..'

Collega's: *Wat kleine discussie hierover. In sommige klassen zitten wel enkele leerlingen met uitstroomprofiel 1...enkele leerkrachten praten hier kort over.*

Gespreksleider: 'Hé ik wilde eigenlijk in eerste instantie, had ik bedacht om met jullie dit kort samen te vatten, maar ik denk dat jullie het al gewoon zoveel erover gehad hebben dat het eigenlijk wel heel duidelijk is. Ik heb eigenlijk bedacht om even kort, ik heb toevallig vandaag de vragenlijst afgemaakt voor de teamleiders en orthopedagogen met daarin ook wat ideeën die ik gewoon rond allemaal, rondom van mensen gehoord had. Ideeën hoe je het anders zou kunnen doen. En uh...daar zit ook die in van stroom 1, 2 en 3 en wat jij zegt misschien wel een 4. Wat vinden jullie daar dan van...sommige zeggen al dat zou wel een optie zijn, maar wat vinden anderen daarvan?'

K: 'Ja als ik zo'n beetje jullie voorstel hoor, dan zou het misschien, want wij hadden ook dat er zelfs binnen een stroom nog gradaties zijn. Ik bedoel het is niet heel extreem, maar...

L: 'nou het is toch wel duidelijk, dat mijn klas lager is dan die van jou.'

K: 'maar daarin zie je ook wel weer dat jij uitschieters naar boven hebt en ik naar beneden.' En je hebt twee klassen, dus je moet gedrag ook op een gegeven moment gaan splitsen, dus dat wordt dan wel lastig. Daarom zou ik dan zelfs nog zeggen, pak drie stromen, en ga dan in iedere stroom ook nog een klein beetje opbouwen.

Gespreksleider: 'Dat je dan bijvoorbeeld nog in elke stroom nog uhh.. 1/2 hebt of zo?'

K: 'Of a/b gewoon en dat je dat niet heel letterlijk benoemd, maar dat het wel op niveau een beetje wordt ingedeeld.'

L: 'Ja op niveau nog wordt ingedeeld.'

S: 'Maar dan ga je kijken, pak onze klas de klas van Mary en de klas van Andreas eens, dan zou je kunnen zeggen dat zou echt de ondergrens zijn hier he..nou dan ga je kijken de klas van Elleke en jou klas haast, dat zou weer een stapje hoger kunnen zijn. Bij hiernaast, daar zitten ze ook zo op zo'n grens ja van...'

K: 'Wat dan zelfs de volgende alweer zou zijn.'

S: 'Dus ja, dan kom je op 4 uit, wat J. al zegt. Ja.'

Gespreksleider: 'Ja.'

K: 'Ja ik heb niet zo'n heel goed beeld van wat er allemaal in stroom 1 zit, maar daar zit ook heel veel uh..'

Wat collega's die hier nog even over doorpraten, veel door elkaar waardoor het niet goed te notuleren is. Dit gedeelte was ook verder niet relevant voor het onderzoek.

K: 'Ja, maar dan zit je dus met het risico, dat er van wat nu stroom 2 is maar 1 klas overblijft. En dan zit je dus gebakken met al die leerlingen...'

L: 'Maar ik denk dat je dat sowieso straks krijgt.'

A: 'Met al die leerlingen die?'

K: 'Dan kun je dus helemaal geen schifting maken van leerlingen die je niet bij elkaar wilt zetten...Niet dat hier geen gedragsproblemen zitten, helemaal niet, maar dan kun je dus niet zeggen die en die kunnen niet bij elkaar...Dus zet ze dan liever apart.'

Gespreksleider: 'Dan krijg je dat ook ja.'

L: 'Ik wou zeggen, want als je bij mij een H. bij mij in mijn klas erbij zou hebben gehad, dat had niet gewerkt.'

K: 'Nee en andersom ook niet..'

Gespreksleider: 'Dus moet je ook weer niet te veel maken, geen 1, 2, 3, 4 en 5 maken, want dan heb je weer te weinig klassen.'

De collega's discussiëren hier nog even over door. Op den duur wordt gesproken om bij de indeling ook te kijken naar niveau. De ene collega vindt dat hier wel naar gekeken moet worden bij indeling, de ander vindt dat hier absoluut niet naar gekeken moet worden. Uiteindelijk wordt door de hele groep eigenlijk geconcludeerd dat bij indeling in stroom 1 en 2 of 3 niet specifiek gekeken moet worden naar niveau, maar dat dit wel voorzichtig meegenomen mag worden.

Gespreksleider: 'Hé, maar we gaan verder. Sorry maar ik ga gewoon even verder, ik weet dat er een paar collega's weg moeten. Eigenlijk kan ik er nog wel een uur over kletsen.

Een ander idee was om, omdat het vaak juist in de onderbouw heel lastig is, omdat ze dan nog jong zijn, ze komen van een andere school. De Graafse Wijk bijvoorbeeld

die bepaalt of een leerling gaat naar 1 of 2. Om een brugklas stroom 1 / 2 te maken, en dan pas na een paar jaar te beslissen, gaat een leerling naar stroom 1 of 2.'

L: 'Ow..dat vind ik ook wel een goede!'

K: 'Maar je zult toch iets van een selectie moeten doen, dan noem je het misschien anders...'

Gespreksleider: 'Maar dat het dan in principe nog niet duidelijk is 1 of 2, dat het meer zo'n twijfelklas is.'

Wat geroezemoes, tussendoor.

L: 'Ik heb er genoeg in mijn klas waarvan ik, vooral achteraf ook zeg..van ja..zo'n H en een S en zo waarom zitten die in hemelsnaam in stroom 2?'

A: 'Maar waarom zou je niet een twijfelklasje maken?'

L: 'Ja, dat ze elke dag huilen en weet ik veel..'

A: 'Zo van niks is nog duidelijk. Ja je moet het natuurlijk geen twijfelklas noemen..snap je?'

S: 'Dan zit je eigenlijk weer op die drie niveau's..'

J: 'Ja ik wou zeggen, twijfelklas is dan heb je dus een extra niveau.'

Gespreksleider: 'Ja..dat is eigenlijk die 3 weer.'

J: 'Ik zou zeggen, je moet eerst eens beginnen, als ze op de school hiervoor dezelfde uh..en dat gaat ook gebeuren, leerlingvolgsysteem hebben.'

Enkele collega's: 'ja, ja, ja dat scheelt een heel stuk.'

J: 'Dat ze een reëel beeld kunnen geven naar ons, dat ze weten hoe wij werken..'

L: 'Maar dan nog..'

Gespreksleider: 'Het is ook nog leerkracht en schoolafhankelijk hè...hier is het groot, GW is klein..'

Enkele collega's: 'Het is nooit precies hetzelfde.'

N: 'Ja maar wij weten hoe de klassen hier zijn, dat weten hun natuurlijk never nooit niet, maar als je wel hetzelfde invulsysteem hebt, dan ben je al een heel stuk verder.'

J: 'Als ik zeg het hele ding, dan bedoel ik, dat hebben wij ook opgeschreven, als je dat gaat scoren dan heb je daar dus ook methodes voor. Dus dan kan je die hele weg terug leggen en als je dan hier komt en je zegt het klopt niet..oké dan gaan we terug kijken, waar zit jij dan wel in de methode?'

S: 'Want als ik nou gewoon bij sommige kijk, die zouden bijvoorbeeld bij ons bij sommen onder de tien zijn zoals ze vorig jaar scoorden. Maar wij kunnen het bijvoorbeeld niet terughalen, dus dan klopt het eigenlijk niet, maar dat is maar net, van ja wie toetst je en hoe?'

Enkele collega's die hier door elkaar op reageren.

Gespreksleider: 'Dus dat blijft lastig, maar is het dan niet een idee inderdaad..dat komt sowieso van een collega hier, maar om dan bijvoorbeeld te zeggen uhm...stel 1,2 en 3 dat is gewoon niet te realiseren qua uhh...hè dat je drie of vier stromen maakt. Ze willen gewoon 1 en 2 houden, weet ik niet ik zeg maar wat, en om dan inderdaad te zeggen van uh je doet duidelijke stroom 1 gaat naar stroom 1, duidelijk stroom 2 naar stroom 2 en uh..1 brugklas 1/ 2..dat zijn dan meer gewoon de twijfelgevallen. Eigenlijk net zo als je een mavo/havo klas hebt, heb je een 1 / 2 klas. Dat weet ik niet hoor, maar zou dat een optie kunnen zijn?'

Veel collega's reageren hier positief op. Wel wordt later nog gediscussieerd over het feit hoe leerlingen in zo'n 1/ 2 klas aan te spreken. Hier zitten dan namelijk leerlingen die het qua gedrag echt zouden kunnen verdienen om naar stroom 2 te kunnen, maar er zitten ook leerlingen die ontzettend goed hun best doen, maar waar bij zou blijken dat zij stroom 2 gewoon niet aankunnen. Stroom 2 moet dan dus eigenlijk niet

iets zijn in zo'n klas wat 'verdient' kan worden, vonden de collega's. Maar het 'verdienen' zou voor sommige leerlingen wel weer heel goed kunnen zijn. Ook geven ze in deze discussie nogmaals aan dat het altijd lastig zal blijven om goed in te delen. Je zult altijd blijven twijfelen bij sommige leerlingen.

Gespreksleider: 'Even kijken, even nog ik heb er nog 1 en daarna wil ik afsluiten. Stroom 1 of 2 niet indelen op uitstroombestemming, maar op niveau en doelen vanuit het handelingsplan. Daar hebben we het eigenlijk al heel lang over gehad...Dus juist die uitstroombestemming weghalen en echt alleen naar niveau kijken.'

Veel collega's die hier door elkaar reageren, maar allen negatief hierover.

Gespreksleider: 'Ik denk dat we het daar allemaal mee eens zijn..dat dat niet gaat werken.'

Hieruit volgde nog kort wat reacties. Gespreksleider heeft hier uitgelegd dat vanuit de theorie naar voren komt dat je pas optimaal les kan geven als je niet meer dan drie niveaus in de klas hebt. De leerkrachten reageerden hier lacherig op, gaven aan dat zij dus geen optimaal les kunnen geven met al de niveaus en meer.

Gespreksleider: 'Hé jongens we gaan stoppen, want het is al bijna 5 uur. Super bedankt dat jullie wilde komen, ik heb hier echt super veel aan. Ik vond het ook echt fijn dat jullie hier serieus over mee willen denken! Fijne middag nog!'

Einde discussie.

Memoblaadjes die tijdens de discussie zijn ingevuld.

Vraag 1

Verschillen: ①
Stroom 2 II ~~heeft~~ ^{moet} meer
inzicht in conflictsitua-
ties hebben, of kunnen leren.
Stroom 1 II heeft meer
nabijheid nodig van
begeleiders.

* mate van begroting
- concentratie (boog)
- bep. mate van zelfstandigheid
- uitstroamperspectief → ^{duel} _{leerweg}
- kunnen dragen van
zelfstandige verantwoordelijkheid.
- i.q. (d.le) met leidend
① - sociaal/emotionele ontwikkeling -

zelfstandigheid
nivo. leren + reke
↳ nivo. begrip. leer
interesse/beleving
concentratieboog
omgaan met conflict
binnen
alles is een combi
verschillende ite
binnen de 2
heb je ook nog
gradaties
zie 19-1F
str. 1 Ik is 'help
str. 2 Ik is 'bec
str. 2 - meer 'ungh
koren zelfstandig
op te lossen

Vraag 2

moeylyk om concreet 2. te maken.

je zou haast 3 stromen moeten hebben niet begr. lezen

matig begr. lezen

goed begr. lezen

en dan eigenlijk ook nog onder-, midden- en bovenbouw

vaak is gevoel en ervaringen van ouders en klasleidering vorige school noodzakelyk.

Concrete verschillen: ②

- hoeveel conflicten en hoe vaak hulp nodig om dit op te lossen?

- hoe zelfstandig mbt werkhouding?

- hoe redzaam en zelfstandig?

- hoe gemakkelijk kun je iemand door de school sturen voor een besdchap (hoe veel nabijheid nodig?)

- uitstroomperspectief

- geen fysieke hulp

- 60 minuten concentratie

- zelfst. melba 2d (potentie) dus melba scoren

- datacase aanpassen aan leerweg met juiste methodes.

②

Antwoorden vraag 1 en 2 op memoblaadjes + vanuit de gezamenlijke discussie op het einde.

Thema	Vr. 1: Wat zouden in de onderbouw belangrijke verschillen moeten zijn, volgens jullie, om te bepalen of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?	Vr. 2: Hoe zouden we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter kunnen maken?	Gezamenlijke discussie als samenvatting.
Concentratie en werkhouding (4x)	- concentratie(boog) - Concentratieboog	- Hoe zelfstandig m.b.t. werkhouding - 60 minuten, concentratie	
Cognitief niveau (6x)	- Uitstroomperspectief: doelen Leerweg - IQ (DLE) niet leidend - Niveau lezen, begrijpend lezen en rekenen	- Datacare aanpassen aan leerweg met juiste methodes.	- Begrijpend lezen, vinden wij heel hoog scoren omdat je eigenlijk pas echt dingen kunt leren zelf, kunt lezen als je een bepaald niveau hebt. - qua gedrag, sociaal emotioneel echt stroom 2 leerlingen zijn, maar het leesniveau niet hebben of juist andersom leerlingen die een heel hoog leesniveau hebben maar gewoon echt sociaal emotioneel of belevingswereld gewoon op een heel ander vlak zitten.
Sociaal-emotioneel (5x)	- Sociaal emotionele ontwikkeling - Interesse/ belevingswereld → sociaal emotioneel	- Hoeveel conflicten en hoe vaak hulp nodig om dit op te lossen?	- qua gedrag, sociaal emotioneel echt stroom 2 leerlingen zijn, maar het leesniveau niet hebben of juist

	- Omgaan met conflicten		andersom leerlingen die een heel hoog leesniveau hebben maar gewoon echt sociaal emotioneel of belevingswereld gewoon op een heel ander vlak zitten.
Zelfstandigheid (13x)	- Stroom 2 meer 'vrijheid' en leren zelfstandig dingen op te lossen. - Stroom 2 leerling moet meer inzicht in conflictsituaties hebben, of kunnen leren. Stroom 1 leerling heeft meer nabijheid nodig van begeleiders. - Mate van begeleiding - Bepaalde mate van zelfstandigheid - Kunnen dragen van zelfstandige verantwoordelijkheid - Zelfstandigheid	- Hoeveel conflicten en hoe vaak hulp nodig om dit op te lossen? - Hoe zelfstandig m.b.t. werkhouding - Hoe redzaam en zelfstandig? - Hoe gemakkelijk kun je iemand door de school sturen voor een boodschap. (hoeveel nabijheid nodig?) - Geen fysieke hulp - Zelfstandigheid → Melba 2d (potentie) → Melba scoren.	- Wanneer ben je zelfstandig leerbaar?
Uitstroom-perspectief (2x)	- Uitstroomperspectief: doelen Leerweg	- Uitstroomperspectief.	
Overig	- Alles is een combinatie van verschillende items. Binnen de 2 stromen heb je ook nog verschillende gradaties. Stroom 1 Ik is 'helpende'	- moeilijk om concreet te maken. - Je zou haast 3 stromen moeten hebben. Niet begr. Lezen/ matig begr. Lezen/ goed	- Zoo afhankelijk van elke leerling. - geen vast schema afstreep/puntensysteem van kunt maken.

		Stroom 2 Ik is 'begeleider'	begr. Lezen + onder, midden en bovenbouw. - Vaak is gevoel en ervaringen van ouders en klassenleiding vorige school noodzakelijk.	- zou je haast 3 niveaus moeten hebben. 'Tussenstroom nog.' - Niet alleen onder, midden, bovenbouw.' - 'Ik denk 4, gewoon 2, 3, 4, 5.' Je hebt 4 profielen, waarom dan niet gewoon 4 stromen?
--	--	------------------------------------	--	--

Antwoorden vanuit gezamenlijke discussie over ideeën vanuit theorie en van andere collega's.

	Idee 1: Stroom 1, 2 en 3 creëren op school. En misschien wel nog meer stromen.	Idee 2: Een brugklas stroom ½ maken.	Idee 3: Stroom 1 en 2 niet indelen op uitstroombestemming, maar op niveau en doelen vanuit het handelingsplan.
Positief	- pak drie stromen, en ga dan in iedere stroom ook nog een klein beetje opbouwen. - Binnen de stromen wel een beetje op niveau indelen. - Als je gaat kijken kom je al snel uit op 4 stromen.	- Ow..dat vind ik ook wel een goede! - Ik heb er genoeg in mijn klas waarvan ik, vooral achteraf ook zeg..van ja..zo'n H en een S en zo waarom zitten die in hemelsnaam in stroom 2? - Maar waarom zou je niet een twijfelklasje maken? - Veel collega's reageren hier positief op. Wel wordt later nog gediscussieerd over het feit hoe leerlingen in zo'n 1/ 2 klas aan te spreken. - het 'verdienen' zou voor sommige leerlingen wel weer heel goed kunnen zijn.	- Gespreksleider heeft hier uitgelegd dat vanuit de theorie naar voren komt dat je pas optimaal les kan geven als je niet meer dan drie niveaus in de klas hebt.
Negatief	- het risico bij 4 stromen is, dat er van wat nu stroom 2 is maar 1 klas overblijft. Dan kun je dus helemaal geen schifting maken van leerlingen die je niet bij	- Maar je zult toch iets van een selectie moeten doen, dan noem je het misschien anders...' - Dan zit je eigenlijk weer op	- Veel collega's die hier door elkaar reageren, maar allen negatief hierover. - Dat dat niet gaat werken.' - Uiteindelijke conclusie bleef:

	elkaar wilt zetten...Niet dat hier geen gedragsproblemen zitten, helemaal niet, maar dan kun je dus niet zeggen die en die kunnen niet bij elkaar...Dus zet ze dan liever apart. - Dus moet je ook weer niet te veel maken, geen 1, 2, 3, 4 en 5 maken, want dan heb je weer te weinig klassen.'	die drie niveau's..' - Ja ik wou zeggen, twijfelklas is dan heb je dus een extra niveau. - Stroom 2 moet dan dus eigenlijk niet iets zijn in zo'n klas wat 'verdient' kan worden	niet indelen op niveau handelingsplan. - De leerkrachten reageerden hier lacherig op, gaven aan dat zij dus geen optimaal les kunnen geven met al de niveaus en meer.
Neutraal	- op een gegeven moment moet je gedrag ook gaan splitsen. - Uiteindelijk wordt door de hele groep eigenlijk geconcludeerd dat bij indeling in stroom 1 en 2 of 3 niet specifiek gekeken moet worden naar niveau, maar dat dit wel voorzichtig meegenomen mag worden.	- Maar dat het dan in principe nog niet duidelijk is 1 of 2, dat het meer zo'n twijfelklas is - je moet eerst eens beginnen, als ze op de school hiervoor dezelfde uh..en dat gaat ook gebeuren, leerlingvolgsysteem hebben. ' Dat ze een reëel beeld kunnen geven naar ons, dat ze weten hoe wij werken.. Hetzelfde invulsysteem hebt, dan ben je al een heel stuk verder.' Als je dat gaat scoren dan heb je daar dus ook methodes voor. - altijd lastig zal blijven om goed in te delen. Je zult altijd blijven twijfelen bij sommige leerlingen.	

Stroom 1 en 2, wat bedoel je daar nu eigenlijk mee?

Vragenlijst voor onderzoek van Saskia Janssen.
Opleiding master SEN, leerroute Remedial Teacher.

zoek de 5 verschillen

Onderzoek naar het verschil tussen
stroom 1 en 2
en de mogelijkheid tot
concretisering van dit verschil.

Vragenlijst.

Korte introductie over deze vragenlijst.

Voor het meesterstuk van mijn opleiding master SEN, doe ik een onderzoek naar het verschil tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw van onze school. Ik wil er in dit onderzoek proberen achter te komen wat het verschil tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw precies is. Ook wil ik kijken of dit verschil concreet en duidelijk is voor de verschillende doelgroepen die ermee te maken hebben en of het concreter gemaakt zou moeten/kunnen worden. Daar heb ik jouw hulp bij nodig!

Het doel van deze vragenlijst is dan ook erachter komen hoe jij het verschil tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw ziet en wat je daarin belangrijk vindt.

Uitleg vraagstelling JA ja nee NEE:

Bij een aantal vragen wordt gevraagd een rondje te zetten om het voor jou passende antwoord. Hier staan 4 antwoordmogelijkheden. Een grote JA, een kleine ja, een grote NEE en een kleine nee. De betekenis hiervan is als volgt:

Grote JA: Zeker

Kleine nee: niet echt

Kleine ja: Best wel

Grote NEE: helemaal niet

Algemeen

Naam:.....

Functie:.....

Vragen:

1. Vind je het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2, op dit moment, duidelijk en concreet?

Zet een rondje om het voor jou kloppende antwoord.

JA ja nee NEE

Korte toelichting:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Waarin zit in de onderbouw volgens jou, op dit moment, het verschil tussen stroom 1 en 2?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3a. Veel mensen hebben het idee dat het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw duidelijk en concreet is en in de onderbouw niet, vind jij dit ook?

Zet een rondje om het voor jou kloppende antwoord.

JA ja nee NEE

3b. Waar ligt het volgens jou aan dat mensen het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw duidelijker vinden dan in de onderbouw?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Wat zouden volgens jou belangrijke punten moeten zijn, om te bepalen of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5a. Moet, bij bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat ook gekeken worden naar vakgebieden uit het leerlingvolgsysteem?

Zet een rondje om het voor jou kloppende antwoord.

JA NEE

Korte toelichting:

.....

.....

.....

.....

.....

Ja ga verder met vraag 5b, nee ga door naar vraag 6.

5b. Naar welke vakgebieden moet, volgens jou, gekeken worden bij de bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

Geef dit in het onderstaand schema aan met cijfers. Begin met 1 voor het belangrijkste vakgebied, 2 voor het vakgebied wat je daarna het belangrijkste vindt en ga zo verder. Zet een kruisje bij de vakgebieden die je hier bepalend in vindt.

Let op, je hoeft alleen getallen te geven aan vakgebieden die jij relevant vindt!

Zelfredzaamheid		Schrijven	
Zelfbeeld		Spelling	
Sociaal gedrag		Rekenen	
Werkhouding		Oriëntatie op tijd	
Spelontwikkeling		Ruimtelijke oriëntatie	
Functieontwikkeling		Aardrijkskunde	
Mondelinge Taal		Muziek en bewegen	
Lezen		Bewegingsonderwijs	
Schrijven		Omgaan met media	

5c. Geef van de vakgebieden waar je de cijfers 1 t/m 3 bijgezet hebt aan waarom je deze vakgebieden belangrijk vindt in de bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

1.....
.....
.....
.....

2.....
.....
.....
.....

3.....
.....
.....
.....

6a. Denk jij, dat we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw concreter kunnen maken?

Zet een rondje om het voor jou kloppende antwoord.

JA ja nee NEE

JA of ja ga verder met vraag 6b, NEE of nee ga door naar vraag 7.

6b. Heb je een idee hoe de verschillen tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw concreter gemaakt kunnen worden? Zo ja, leg het idee hieronder kort uit.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Als ik met collega's en anderen praat over het verschil tussen stroom 1 en 2, worden veel ideeën genoemd hoe zij dit zouden willen veranderen. Hieronder staan een aantal van deze ideeën. Vind jij het idee wat genoemd wordt een goed idee?

Zet een rondje om het voor jou kloppende antwoord.

- 1 Een brugklas stroom $\frac{1}{2}$ maken, zodat de school waar leerlingen vanaf komen niet meer bepaalt in welke stroom een leerling komt, maar dat wij zelf kunnen kijken of een leerling in stroom 1 of 2 past.

JA ja nee NEE

- 2 Stroom 1, 2 en 3 creëren op school. Dit zodat ingedeeld kan worden uitstroombestemming vanuit het ontwikkelingsprofiel.

JA ja nee NEE

- 3 De leerstijlen van onze leerlingen bepalen (onderwijsconcept spreekt over de leerstijlen die in stroom 1 en 2 voorkomen) en hierop een indeling maken in stromen.

JA ja nee NEE

- 4 Stroom 1 en 2 niet indelen op uitstroombestemming, maar op niveau en doelen vanuit het handelingsplan.

JA ja nee NEE

Opmerkingen bij ideeën van vraag 7:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Einde vragenlijst.

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Met jouw antwoorden op de vragen, wordt mijn onderzoek betrouwbaar en kan ik aan het einde van dit onderzoek een goede conclusie trekken en aanbevelingen doen.

Hieronder wil ik je nog de mogelijkheid geven een reactie te geven op de vragen in de vragenlijst of andere opmerkingen te noteren.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nogmaals bedankt!!

Saskia Janssen

Saskia.janssen@stedelijkvso.nl

1^e uitwerking vragenlijsten.

Vragen:

1. Vind je het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2, op dit moment, duidelijk en concreet?

	JA	ja	nee	NEE
Ortho		X	X	
Psych		X		
Ortho			X	
TL		X	X	
TL			X	
TL			X	

Ortho: Verschil in leerlingen en de begeleiding die zij nodig hebben op sociaal-emotioneel vlak is zichtbaar. Echter niet voldoende onderbouwd met behulp van het ontwikkelingsprofiel (nog niet)

Psych: Ik vind dat in theorie het verschil tussen stroom 1 en 2 voldoende duidelijk en concreet bedacht is. in principe zou dit moeten resulteren in de juiste indeling van de leerlingen in de bepaalde stromen. Daar schort het mijns inziens nog aan. Ik denk dat de criteria op basis waarvan de leerlingen worden ingedeeld niet zo duidelijk zijn.

Ortho: Visie staat wel duidelijk omschreven, maar blijkt in praktijk niet concreet om verschil duidelijk te krijgen.

TL: Er zijn duidelijke criteria aan de hand van het ontwikkelingsprofiel daarna echter op gevoel indelen van ontwikkelingsprofiel 3 in stroom 1/2.

TL: De uitersten wel maar volgens mij bestaat er in het midden een overlap.

TL: Veel leerlingen in onderbouw stroom 2 hebben ook uitstroomprofiel 3. Er wordt meer zelfstandigheid gevraagd, maar de populatie leerlingen is dusdanig veranderd dat leerlingen in stroom 2 hier ook meer moeite mee hebben.

2. Waarin zit in de onderbouw volgens jou, op dit moment, het verschil tussen stroom 1 en 2?

Ortho: Aankunnen van eisen gesteld door school. (in randvoorwaarden)

Psych: De mate waarin de leerlingen ondersteuning en begeleiding nodig hebben.

Ortho: Beperkte zelfredzaamheid stroom 1 < stroom 2.

TL: Stroom 2 grotere klassen dus meer zelfstandigheid gevraagd en beter kunnen omgaan met uitgestelde aandacht. Meer structuur/ kortere werkmomenten in str. 1.

TL: De zelfredzaamheid van de leerlingen. De meeste leerlingen uit str. 2 kunnen, in bepaalde mate, reflecteren op hun gedrag en dit benoemen.

TL: Wat grotere klas, minder assistentie in onderbouw stroom 2. Meer verschil stroom 2 ob en stroom 1 ob laag niveau. Zij hebben meer nabijheid nodig. Veel minder verschil tussen stroom 2 ob en stroom 1 ob hoger niveau!!

3a. Veel mensen hebben het idee dat het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw duidelijk en concreet is en in de onderbouw niet, vind jij dit ook?

	JA	ja	nee	NEE
--	----	----	-----	-----

Ortho		X		
Psych			X	
Ortho			X	
TL			X	
TL			X	
TL			X	

3b. Waar ligt het volgens jou aan dat mensen het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw duidelijker vinden dan in de onderbouw?

Ortho: Kinderen ontwikkelen zich in de onderbouw nog sterk, bovendien veel aanbod en didactiek in de onderbouw waardoor mogelijk minder zicht op aankunnen op sociaal emotioneel vlak/ sociaal-emotioneel probleem → komt regelmatig pas later aan het oppervlak.

Psych: Suggestieve vraag, ik denk dat dit niet zo zwart wit te zeggen is. Voor de leerlingen in 1 a-c is het ontzettend duidelijk waarom zij in stroom 1 zitten. Leerlingen vragen er niet naar en ouders is goed uit te leggen welke keuzes gemaakt worden.

Ortho: Waarschijnlijk door de arbeidstoeleiding: duidelijker programma → veel gericht op uitstroomperspectief gericht.

TL: Meer op toekomst gericht en de daarbij behorende begeleiding.

TL: Ik ervaar dat niet zo. Er zit veel overeenkomst in uitstroombestemming.

TL: Stroom 2 bb gaat werken met ondersteuningslessen en meer praktijk. Door de afname van de cluster 4 leerlingen in stroom 2 bb is het verschil met stroom 1 bb aanzienlijk kleiner geworden.

4. Wat zouden volgens jou belangrijke punten moeten zijn, om te bepalen of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

Ortho: Aankunnen in plaats van kunnen (op sociaal emotioneel vlak, didactisch gebied, sociaal-emotioneel niveau).

Psych: Ontwikkelingsperspectief.

Ortho: Mate van zelfredzaamheid, adaptief gedrag, sociaal gedrag, deelname in maatschappij (samen ontwikkelingsprofiel) en de mate van ondersteuning daarbij.

TL: Mate van zelfredzaamheid, nodig hebben van nabijheid, inzicht in eigen problematiek en hierop kunnen anticiperen (bijvoorbeeld wegllopen en rustig plekje zoeken bij probleem), zelfstandigheid, hoe belangrijk is ontspanning/inspanning!

TL: Uitstroombestemming, zelfstandigheid.

TL: - De behoefte aan nabijheid en sturing/begeleiding door volwassenen.

- Uitstroomprofiel → dagbesteding = stroom 1.

5a. Moet, bij bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat ook gekeken worden naar vakgebieden uit het leerlingvolgsysteem?

	JA	NEE
Ortho	X	
Psych	X	
Ortho		X
TL	X	

TL	X	
TL		X

Ortho: Moet bekend zijn om te kunnen clusteren echter niet enkel doorslaggevend.

Psych: De vorderingen op een aantal vd leerlijnen zijn onderdeel van het ontwikkelingsprofiel, deze info wordt jaarlijks met elkaar vergeleken en zou dus integraal onderdeel kunnen uitmaken van het indelen in stromen.

Ortho: Gezien leerlijnen VSO geen betrouwbaar beeld geeft.

TL: Op begeleiding gericht op gebied van cognitieve vakgebieden kan binnen een klas gedifferentieerd worden.

TL: Niet naar cognitie wel sociale en zelfredzaamheidsdoelen.

TL: Dit moet indien nodig op maat aangepast worden aan wat de leerling nodig heeft.

5b. Naar welke vakgebieden moet, volgens jou, gekeken worden bij de bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

	Zelfredzaamheid	Zelfbeeld	Sociaal gedrag	Werkhouding	Spelontw.	Functionaliteit	Mo. taal	Lezen	Rekenen	Spelling	Schrijven
Ortho	1	3	2	4	5	6	7	-	-	-	-
Psych	1	-	2	3	-	-	5	4	6	8	7
Ortho	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TL	3	2	1								
TL	2	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-
TL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5c. Geef van de vakgebieden waar je de cijfers 1 t/m 3 bijgezet hebt aan waarom je deze vakgebieden belangrijk vindt in de bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

Zelfredzaamheid:

Ortho: Van belang om goede keuzes te maken/ inzicht te hebben om zichzelf te kunnen redden op school, thuis, werk (maatschappij).

Psych: Dit bepaalt in ruime mate de hoeveelheid ondersteuning die een leerling nodig heeft.

TL: Meer begeleiding nodig als je minder zelf kan.

TL: Kan een leerling zelfstandig een taak uitvoeren en zelfstandig naar een werkplek gaan en de daarbij behorende zaken organiseren.

Sociaal gedrag:

Ortho: Hoe hij/zij met anderen omgaat bepaald grotendeels de manier waarop hij/zij zich voortbeweegt en zal bewegen in de maatschappij.

Psych: Geeft aan in hoeverre de leerling in staat zich in de dagelijkse situatie staande te houden.

TL: In hoeverre kan je jezelf in een groep handhaven/ weten wat je in welke situatie moet of kan doen.

TL: Kan een leerling zich handhaven in een werksituatie.

Zelfbeeld:

Ortho: Hoe ziet hij/zij zichzelf → kans op succes wordt natuurlijk vergroot op moment van positief zelfbeeld/ geloof in zichzelf. → voorkomen dat leerlingen worden overvraagd waardoor onzekerheid ontstaat.

TL: Inzicht in jezelf en je problemen zorgt vaak dat je hieraan kan werken.

Werkhouding:

Psych: De werkhouding bepaalt in grote mate de hoeveelheid begeleiding en toezicht die een leerling in de toekomst nodig heeft.

TL: Wil de leerling werken en kan de leerling taken accepteren.

6a. Denk jij, dat we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw concreter kunnen maken?

	JA	ja	nee	NEE
Ortho		X	X	
Psych	X			
Ortho	X			
TL	X			
TL		X		
TL			X toekomstvisie	

6b. Heb je een idee hoe de verschillen tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw concreter gemaakt kunnen worden? Zo ja, leg het idee hieronder kort uit.

Ortho: Er is nauwelijks een concreet verschil te beschrijven momenteel, omdat beide groepen zo heterogeen zijn.

Op basis van ontwikkelingsprofiel dient echter concreter te worden beschreven welke 'eisen' er bestaan voor stroom 1/2.

Psych: Uitwerken van opp en koppelen aan doelen. Het zou goed zijn als aan de leerlingen wordt uitgelegd naar welk soort werk ze toegeleidt worden, zodat ze zelf ook kunnen zien welke vaardigheden en kwaliteiten ze nog moeten ontwikkelen.

Daarmee komt het onderwijs meer in relatie te staan tot hun toekomstperspectief.

Ortho: Nog meer:

- onderbouwende screeningslijsten ed. → Melba, seo.
- observatie en
- ouderinformatie.

TL: Criteria op gebied van zelfredzaamheid, sociale vaardigheden en participatie maatschappij maken, bijvoorbeeld scoren op schaal van 1 t/m 10.

TL: Dit kunnen we doen door het hele programma beter af te stemmen op het uitstroomperspectief.

7. Als ik met collega's en anderen praat over het verschil tussen stroom 1 en 2, worden veel ideeën genoemd hoe zij dit zouden willen veranderen.

Hieronder staan een aantal van deze ideeën. Vind jij het idee wat genoemd wordt een goed idee?

- 5 Een brugklas stroom ½ maken, zodat de school waar leerlingen vanaf komen niet meer bepaalt in welke stroom een leerling komt, maar dat wij zelf kunnen kijken of een leerling in stroom 1 of 2 past.

	JA	ja	nee	NEE
Ortho		X		
Psych				X
Ortho		X		
TL			X	
TL				X

TL			X	
----	--	--	---	--

- 6 Stroom 1, 2 en 3 creëren op school. Dit zodat ingedeeld kan worden uitstroombestemming vanuit het ontwikkelingsprofiel.

	JA	ja	nee	NEE
Ortho	X			
Psych				X
Ortho		X		
TL				X
TL				X
TL			X	

- 7 De leerstijlen van onze leerlingen bepalen (onderwijsconcept spreekt over de leerstijlen die in stroom 1 en 2 voorkomen) en hierop een indeling maken in stromen.

	JA	ja	nee	NEE
Ortho	X			
Psych				X
Ortho			X	
TL		X		
TL		X		
TL		X		

- 8 Stroom 1 en 2 niet indelen op uitstroombestemming, maar op niveau en doelen vanuit het handelingsplan.

	JA	ja	nee	NEE
Ortho				X
Psych				X!
Ortho				X
TL				X
TL				X
TL		X		

Opmerkingen bij ideeën van vraag 7:

Ortho: Combinaties mogelijk → rekening houdend met name (lager/hoger) vanwege numerieke volgorde.

Psych: -

Ortho: idee 2 → praten vanuit basisarrangementen 2, 3, 4 → dan past dit ook in het ontwikkelingsperspectief.

TL: idee 3 → loslaten str. 1 en 2.

Idee 4 → indeling op uitstroombestemming alleen in bb, doelen uit het handelingsplan in ob.

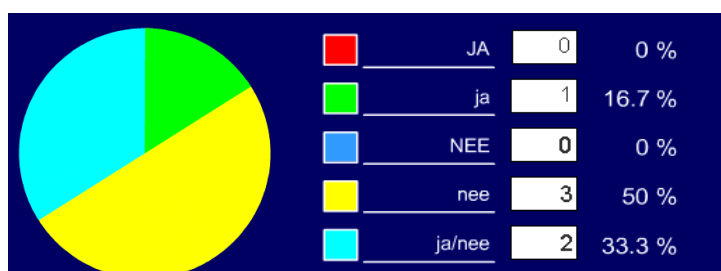
Ik denk dat het VSO terug moet naar de basis en vooral een voorziening moet zijn voor cl. 3 lln. (vooral ook de laag niveau lln.) Ik zou geen stromen meer willen zien, alleen accentverschillen in de bb.

Algemene opmerkingen:

Psych: Ik heb vragenlijst ingevuld zoals ik er naar kijk vanuit het proces dat wij hebben doorgemaakt, en minder met de resultaten uit jouw vergelijking. Ik zie daarin een groot verschil tussen de verschillende klassen in stroom 1. Ik denk dat het uitleggen van het opp aan leerlingen een grote sprong zou kunnen zijn, omdat dit gebaseerd is op feitelijke gegevens en aansluit bij de toekomst visie van de leerlingen.

2^e uitwerking vragenlijsten.

Vraag 1. *Vind je het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2, op dit moment, duidelijk en concreet?*

Geconcludeerd kan worden dat het verschil in de onderbouw tussen stroom 1 en 2, op dit moment, niet echt duidelijk gevonden wordt door het zorgteam. Slechts 1 persoon vindt het verschil best wel duidelijk, de anderen geven aan het niet duidelijk te vinden of te twijfelen. Aangegeven wordt dat het in theorie duidelijk is en daar ook duidelijke criteria zijn, maar dat in de praktijk blijkt dat deze criteria nog niet concreet en duidelijk genoeg zijn. Met name bij ontwikkelingsprofiel 3, is een overlap en worden leerlingen meer op gevoel ingedeeld. Verschil binnen de stromen is hierdoor zichtbaar, maar nog niet onderbouwd met het ontwikkelingsprofiel.

Vraag 2. *Waarin zit in de onderbouw volgens jou, op dit moment, het verschil tussen stroom 1 en 2?*

De zelfredzaamheid van de leerlingen is hierbij van belang. Leerlingen uit stroom 2 kunnen, in bepaalde mate, reflecteren op hun gedrag en dit benoemen. In stroom 1 is dit minder. Zelfstandigheid en daarmee de mate waarin leerlingen ondersteuning en begeleiding nodig hebben is ook een duidelijk verschil. In stroom 2 wordt meer zelfstandigheid gevraagd door grotere klassen en minder assistentie. In stroom 1 is meer structuur en worden kortere werkmomenten ingepland. Dit verschil is heel duidelijk als je kijkt naar stroom 2 onderbouw en stroom 1 onderbouw laag niveau. Als je kijkt naar stroom 1 onderbouw hoger niveau is er veel minder verschil. Er wordt ook aangegeven dat er eisen/ randvoorwaarden gesteld worden door de school om een stroom aan te kunnen.

Vraag 3. Veel mensen hebben het idee dat het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw duidelijk en concreet is en in de onderbouw niet, vind jij dit ook?

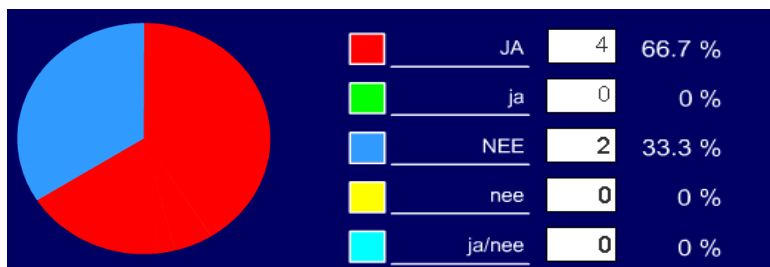
Geconcludeerd kan worden dat het zorgteam het grotendeels met elkaar eens is dat het verschil tussen stroom 1 en 2 in de bovenbouw niet duidelijker is dan in de onderbouw. Bij vraag 3b, geven zij aan dat anderen dit zouden kunnen vinden, omdat leerlingen in de onderbouw nog sterk ontwikkelen en dat in de bovenbouw meer naar uitstroombestemming gewerkt en begeleid wordt.

Vraag 4. Wat zouden volgens jou belangrijke punten moeten zijn, om te bepalen of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

Het ontwikkelingsperspectief met uitstroomprofiel en de mate van ondersteuning daarbij zouden basis moeten zijn. Ook belangrijk hierbij is het aankunnen van de criteria en niet alleen het kunnen ervan.

Tevens worden genoemd: de mate van zelfredzaamheid, het nodig hebben van nabijheid, de mate van zelfstandigheid en het inzicht hebben in eigen problematiek en het hierop kunnen anticiperen.

Vraag 5a. Moet, bij bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat ook gekeken worden naar vakgebieden uit het leerlingvolgsysteem?

De personen van het zorgteam die aangeven dat wel gekeken moet worden naar bepaalde vakgebieden van het leerlingvolgsysteem geven aan dat hierbij gekeken moet worden naar de leerlijnen die niet met cognitie te maken hebben, maar naar de sociale en zelfredzaamheidsleerlijnen. Ook wordt aangegeven dat een aantal leerlijnen onderdeel zijn van het ontwikkelingsprofiel en daarmee onderdeel zouden kunnen uitmaken bij het indelen in stromen. Ze zijn hierbij onderdeel, maar niet doorslaggevend.

De twee personen die niet vinden dat er gekeken moet worden naar het leerlingvolgsysteem geven aan dat dit op maat aangepast moet worden aan wat de leerling nodig heeft. Ook wordt aangegeven dat de leerlijnen van het VSO geen betrouwbaar beeld geven en daarom niet meegenomen mogen worden.

Vraag 5b. Naar welke vakgebieden moet, volgens jou, gekeken worden bij de bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat?

Vakgebieden in bovenstaande figuur worden door het zorgteam met 1, 2 of 3 aangekruist. Hierbij worden zelfredzaamheid en sociaal gedrag door allen genoemd als vakgebied waar naar gekeken moet worden bij de bepaling of een leerling naar stroom 1 of 2 gaat. Zelfbeeld en werkhouding wordt door twee van hen genoemd. Hieronder staat uitgelegd waarom zij deze vakgebieden belangrijk vinden bij deze indeling.

Zelfredzaamheid is van belang om goede keuzes te maken en inzicht te hebben om jezelf te kunnen redden op school, thuis en op je werk/ in de maatschappij. Dit bepaalt dus de hoeveelheid ondersteuning een leerling nodig heeft. Je hebt meer begeleiding nodig als je minder zelf kan.

Sociaal gedrag geeft aan in hoeverre de leerling in staat is zich in de dagelijkse situatie staande te houden. In hoeverre kan je jezelf in een groep handhaven/ weten wat je in welke situatie moet of kan doen. Kan een leerling zich handhaven in een werksituatie? Hoe een leerling met anderen omgaat bepaald grotendeels de manier waarop hij/zij zich voortbeweegt en zal bewegen in de maatschappij.

Zelfbeeld: Inzicht in jezelf en je problemen zorgt vaak dat je hieraan kan werken. Kans op succes wordt vergroot op moment van een positief zelfbeeld, het geloof in jezelf. Daarom moet hiernaar gekeken worden. Er moet voorkomen worden dat leerlingen overvraagd worden waardoor onzekerheid ontstaat.

Werkhouding bepaalt in grote mate de hoeveelheid begeleiding en toezicht die een leerling in de toekomst nodig heeft. Wil een leerling werken en kan de leerling taken accepteren?

Vraag 6a. Denk jij, dat we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw concreter kunnen maken?

Figuur hierboven wijst uit dat het grootste deel van het zorgteam denkt dat we als school de verschillen tussen stroom 1 en 2 concreter kunnen maken.

Vraag 6b. Heb je een idee hoe de verschillen tussen stroom 1 en 2 in de onderbouw concreter gemaakt kunnen worden? Zo ja, leg het idee hieronder kort uit.

Twee typen antwoorden komen bij deze vraag naar voren. Een aantal leden van het zorgteam geven aan dat het verschil concreter gemaakt kan worden met behulp van meer onderbouwende screeningslijsten, observaties en meer ouderinformatie. Lijsten die gebruikt zouden kunnen worden zijn Melba, seo of zelfgemaakte lijsten om van zelfredzaamheid, sociale vaardigheden en participatie maatschappij te scoren.

Anderen geven aan dat er momenteel nauwelijks verschil te beschrijven is, omdat beide groepen zo heterogeen zijn. Zij geven wel aan dat door het ontwikkelingsperspectief verder uit te werken en te koppelen aan doelen concreter beschreven kan worden welke 'eisen' er bestaan voor stroom1/2.

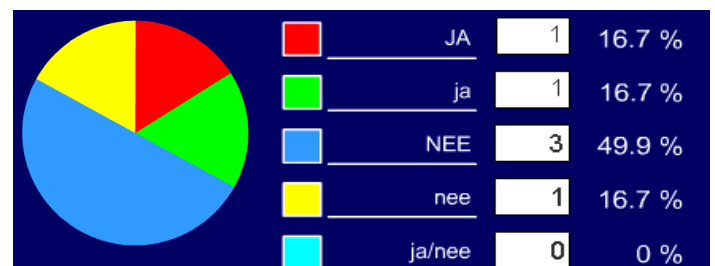
Het zou goed zijn als aan de leerlingen wordt uitgelegd naar welk soort werk ze toegeleid worden, zodat ze zelf ook kunnen zien welke vaardigheden en kwaliteiten ze nog moeten ontwikkelen. Door het hele programma beter af te stemmen op het uitstroomperspectief wordt dit voor leerlingen heel concreet.

Vraag 7. Als ik met collega's en anderen praat over het verschil tussen stroom 1 en 2, worden veel ideeën genoemd hoe zij dit zouden willen veranderen. Vind jij het idee wat genoemd wordt een goed idee?

Idee 1: Een brugklas stroom 1½ maken, zodat de school waar leerlingen vanaf komen niet meer bepaalt in welke stroom een leerling komt, maar dat wij zelf kunnen kijken of een leerling in stroom 1 of 2 past.

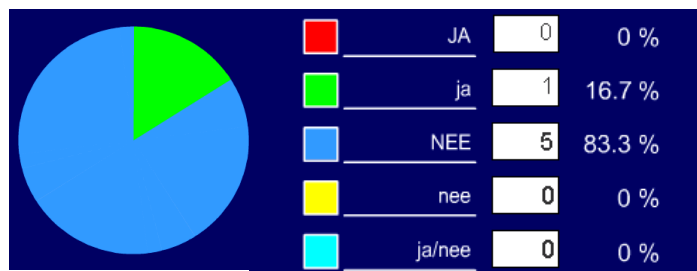
Idee 2: Stroom 1, 2 en 3 creëren op school. Dit zodat ingedeeld kan worden op uitstroombestemming vanuit het ontwikkelingsprofiel.

Idee 3: De leerstijlen van onze leerlingen bepalen) en hierop een indeling maken in stromen.

Idee 4: Stroom 1 en 2 niet indelen op uitstroombestemming, maar op niveau en doelen vanuit het handelingsplan.

Geconcludeerd kan worden dat de meningen binnen het zorgteam over de ideeën verdeeld zijn. Wel is duidelijk dat idee 4, het indelen op niveau en doelen vanuit het handelingsplan, voor hen geen goede optie lijkt.

Over het indelen op leerstijlen van leerlingen zijn de leden van het zorgteam over het algemeen het positiefst. Bij ideeën over een brugklas $\frac{1}{2}$ en het indelen in stroom 1, 2 en 3 zijn de meningen wisselend. Sommige collega's zijn hierover juist erg positief, terwijl anderen dit helemaal niet zien zitten.

Door 1 collega wordt aangegeven dat combinaties van bovenstaande ideeën ook mogelijk zouden kunnen zijn. Verder wordt door een andere collega gezegd dat als je praat vanuit basisarrangementen 2, 3, 4, idee 2 ook past binnen het ontwikkelingsperspectief.

Een andere collega geeft aan dat het misschien beter is om stroom 1 en 2 helemaal los te laten en alleen in de bovenbouw in te delen op uitstroombestemming en dit in de onderbouw nog te doen volgens de doelen uit het handelingsplan.

Al met al een punt waarbij verder onderzoek passend zou zijn.

